

Мясцовасці,
постаці,
падзеі
стар. 6

Гумар
у вершах
і прозе
стар. 12—13

Уражанні
малых
творцаў
стар. 16

Трагедыя, якая не павінна паўтарыцца

Фота Кастуся Дробава.

Фрагмент мемарыяльнай кампазіцыі «Брама памяці» ў Трасцянеці.

Кожны год у канцы студзеня адзначаецца Дзень памяці ахвяр Халакосту. 27 студзеня савецкія войскі вызвалілі адзін з самых страшных нацысцкіх лагераў смерці Аўшвіц-Біркенау, вядомы таксама па польскай назве Асвенцім. Гэта толькі адзін з мноства лагераў, у якіх гітлераўцы планамерна ажыццяўлялі прынятае на дзяржаўным узроўні «Канчатковае рашэнне яўрэйскага пытання».

Нацысцкая Германія і яе прыхільнікі ў 30-х гадах мінулага стагоддзя задаліся мэтай знішчыць яўрэйскае насельніцтва Еўропы. Гэты працэс пачаўся ў 1933 годзе, практычна адразу пасля таго, як нацысты прыйшлі да ўлады. На працягу Другой сусветнай вайны немцы арганізавана, сістэматычна ажыццяўлялі свой жahlівы план. У выніку на тэрыторыі Еўропы было забіта каля 6 мільёнаў яўрэяў.

Халакост стаў асобнай тэмай у гісторыі памяці пра Вялікую Айчынную вайну. Найважнейшым аспектам асэнсавання гэтай трагедыі ў Беларусі выступае і мастацкая культура. Сярод найбольш яркіх прадстаўнікоў жывапісу, якія рэпрэзентавалі тэму Халакосту, варта адзначыць Руслана Дар'іна («Малітва праклёну»), Вячаслава Юргенсона («Асуджанасць»), Віктара Сагановіча («Малітва. Халакост на Піншчынене»), Яўгенія Таламая («Калі б камяні маглі гаварыць...»), Рыгора Турына («Жнівень 1941... Казляковічы»), графіка Рамана Сустава і многіх іншых. Велізарную ролю ва ўвекавечанні памяці пра ахвяр нацыстаў адыграў і вядомы беларускі архітэктар Леанід Левін, адзін з аўтараў мемарыяльных комплексаў «Хатынь», «Яма», комплексаў, прысвечаных вязням гета ў Слуцку, Гарадзеі. Сярод вядомых скульптараў варта згадаць Аляксандра Фінскага (мемарыяльны комплекс «Яма»), Максіма Петруля (мемарыял-помнік ахвярам Мінскага гета на вуліцы Сухой), Канстанціна Касцючэнка (мемарыяльная кампазіцыя «Брама памяці» ў Трасцянеці) і іншых.

«ЛіМ»-акцэнт

Афіцыйна. Падрыхтоўка да правядзення чарговага пасяджэння Вышэйшага дзяржаўнага савета Саюзнай дзяржавы абмеркавана 22 студзеня на сустрэчы Прэзідэнта Беларусі і Старшыні ВДС Аляксандра Лукашэнкі з Дзяржаўным сакратаром Саюзнай дзяржавы Дзмітрыем Мезенцавым. «Пасяджэнне ВДС (вышэйшы орган нашай Саюзнай дзяржавы) — парадак дня прыкладны ёсць, скажам так. Ніхто нікому не забараняе ўносіць прапановы і змяненні аж да разгляду і зацвярджэння яго ў тым ліку на пасяджэнні ВДС. Прыярытэтная пытанне — выкананне саюзных праграм, — сказаў Кіраўнік дзяржавы. — Мы заўсёды канстатавалі, што мы тут ядрэнна працуем. Размова будзе сур'ёзная, прынцыповая». Аляксандр Лукашэнка таксама расказаў, што напярэдадні пасяджэння ВДС плануецца правесці перагаворы з Прэзідэнтам Расіі Уладзімірам Пуціным у фармаце адзін на адзін. Дзяржсакратар падзякаваў за магчымасць сустрэчы, у час якой ён праінфармаваў аб дзейнасці Пастаяннага камітэта СД, а таксама аб узаемадзеянні бакоў у фармаце Саюзнай дзяржавы.

Актualьна. У Беларусі заснаваны Дзяржаўны знак якасці. Адпаведны Указ № 21 падпісаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Дакументам зацверджана выява і апісанне знака. Ён уяўляе сабой пяцікутнік чырвонага колеру, у цэнтры якога размешчана стылізаваная выява перавернутага літары «К» і надпіс «Беларусь». Пяць вуглоў знака сімвалізуюць якасць беларускай прадукцыі, якая дасягаецца спалучэннем пяці паказчыкаў вытворчасці: бяспекі, экалагічнасці, інавацыйнасці, тэхналагічнасці і эстэтычнасці. Парадак прысваення Дзяржаўнага знака якасці і пералік стымуляцыйных ільгот і прэферэнцый, якія даюцца вытворцам пры яго прысваенні, будзе вызначаны ўрадам. Заснаванне Дзяржаўнага знака якасці будзе садзейнічаць павышэнню якасці беларускіх тавараў і паслуг.

Конкурс. Міністэрства культуры абвясціла конкурс на адбор рэжысёрскіх канцэпцый (сцэнарных планаў) мерапрыемства Саюзнай дзяржавы — канцэрта «Саюзная дзяржава запрашае...» падчас XXXIII Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску», паведамліла БЕЛТА ў прэс-службе Мінкультуры. Работы прымаюцца да 12 лютага ў электронным выглядзе на адрасы электроннай пошты: ministerstvo@kultura.by, 135@kultura.gov.by з абавязковым указаннем нумара мабільнага тэлефона і адраса электроннай пошты аўтара ці аўтарскага калектыву.

Нарада. У Міністэрстве інфармацыі прайшло пасяджэнне сумеснай рабочай групы па развіцці супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь з Кабардзіна-Балкарскай Рэспублікай Расійскай Федэрацыі. З беларускага боку старшынстваваў міністр інфармацыі Уладзімір Пярцёў, з расійскага — кіраўнік Кабардзіна-Балкарскай Рэспублікі Казбек Кокаў. Падчас пасяджэння былі агучаны вынікі выканання Плана мерапрыемстваў на 2022—2023 гады па развіцці гандлёва-эканамічнага, навукова-тэхнічнага і культурнага супрацоўніцтва, а таксама вынікі супрацоўніцтва гандлёва-прамысловых палат Рэспублікі Беларусь і Кабардзіна-Балкарскай Рэспублікі. Бакамі зацверджаны План мерапрыемстваў па рэалізацыі Пагаднення паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Кабардзіна-Балкарскай Рэспублікі аб супрацоўніцтве ў гандлёва-эканамічнай, навукова-тэхнічнай і сацыяльна-культурнай сферах на 2024—2026 гады, а таксама падтрымана ініцыятыва кіраўніцтва Кабардзіна-Балкарскай Рэспублікі аб арганізацыі візіту ў Беларусь у 2024 годзе.

• Міністр культуры Анатоль Маркевіч правёў пасяджэнне арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні святкавання 80-годдзя вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Дзень 23 верасня 1943 года назаўжды ўвайшоў у гісторыю Беларусі як пачатак вызвалення нашай краіны ад фашысцкай акупацыі. Маштабныя мерапрыемствы заплаваны па ўсёй рэспубліцы.

Музей. У Музеі гісторыі беларускага кіно, філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, адкрылася выстаўка, прысвечаная 110-гадоваму юбілею выдатнага тэатральнага мастака Яўгена Чамадурава — народнага мастака БССР, заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР, Таджыкскай ССР, Літоўскай ССР, лаўрэата Сталінскай прэміі другой ступені. Выстаўка знаёміць сучасную публіку з найлепшымі творамі гэтага выдатнага мастака. У аснове экспазіцыі — работы Яўгена Чамадурава з калекцыі члена Беларускага рэспубліканскага грамадскага аб'яднання калекцыянераў А. М. Філатава і прадметы з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь.

Агляд афіцыйных падзей ад Алеся ЦІМАФЕЕВА

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Бібліятэкарам Гомеля

Дзень інфармавання прайшоў у Гомельскай абласной універсальнай бібліятэцы імя У. І. Леніна. Размова ішла на тэму «Год якасці — залог поспеху сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны». Перад калектывам адной са старэйшых кніжніц Беларусі выступіў дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда», старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь Карлюкевіч.

Кіраўнік медыйнага і кніжнага выдавецтва і творчага саюза звярнуў увагу на месца кожнага з грамадзян у важнай справе якасці працы як асновы канкурэнтаздольнасці Беларусі ўвогуле.

Таксама былі закрануты пытанні выдання патрыятычнай публіцыстычнай літаратуры, скіраванай на

выхаванне грамадства. У сустрэчы ў абласной бібліятэцы прыняў удзел і старшыня Гомельскага абласнога аддзялення СПБ, вядомы празаік, публіцыст, перакладчык, драматург Уладзімір Гаўрыловіч.

Кіраўніцтва бібліятэкі выказала шэраг прапановаў па выданні кніг сучасных пісьменнікаў Гомельшчыны, а таксама — класікаў, вядомых аўтараў, якія нарадзіліся ў Палескім краі і з'яўляюцца аўтарытэтнымі мастакамі слова. У прыватнасці, ішла размова пра перавыданне прыгоднічкіх апавесцей пра падлеткаў Вялікай Айчыннай вайны, аўтарам якіх з'яўляецца Іван Сяркоў. Гомельскія бібліятэкары падзякавалі за выдадзеныя нядаўна ў «Звяздзе» зборнік вершаў трох паэтаў — ураджэнцаў Гомельшчыны — Анатоля Грачанікава, Сымона Блатуна, Уладзіміра Верамейчыка.

Мікола БЕРЛЕЖ

Увага да паэзіі

Аб'яўлены рэспубліканскі літаратурны конкурс імя Яўгенія Янішчыц «Жывём, як светлай памяці зарок» на найлепшы паэтычны зборнік.

Яго мэты — прывіцець любові да роднага краю, зберажэнне гістарычнай спадчыны беларускага народа, папулярызацыя найлепшых сучасных паэтычных твораў, прыцягненне ўвагі шырокай грамадскасці да важнасці айчыннай літаратуры, у тым ліку творчай спадчыны Я. Янішчыц.

У якасці арганізатараў выступаюць Брэсцкае абласное аддзяленне ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі»

і Брэсцкая абласная бібліятэка імя М. Горкага пры падтрымцы Галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы і па справах моладзі аблвыканкама.

31 лютага да 15 мая бягучага года на конкурс прымаюцца паэтычныя зборнікі 2022—2024 гадоў выпуску на рускай і беларускай мовах з аўтарскімі аўтографамі. Ад аднаго аўтара ад 18 гадоў, які жыве на тэрыторыі Беларусі, — не больш як адна аўтарская кніга (у двух экзэмплярах). Не разглядаюцца кнігі, раней узнагароджаныя на міжнародных, рэспубліканскіх і абласных творчых спаборніцтвах.

Да конкурснай работы дадаецца заяўка, у якой указваюцца кароткія

біяграфічныя звесткі аўтара, месца яго пражывання і кантактны тэлефон.

Пераможцы будуць вызначаны да 1 верасня. Уганараванне адбудзецца ў рамках святкавання XXXI Дня беларускага пісьменства ў Івацэвічах. Кнігі дасылаюцца на адрас Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі: **224013, г. Брэст, пр-т Машэрава, 75/1, к. 605.**

Конкурсныя кнігі з аўтографамі аўтараў будуць перададзены на захаванне ў фонды Брэсцкай абласной бібліятэкі імя М. Горкага.

Брэсцкае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі

анонсы

Эпоха ва ўспамінах народнага пісьменніка

Угалерэі «Лабірынт» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі 31 студзеня ў 16.00 адбудзецца прэзентацыя мемуараў народнага пісьменніка Беларусі Мікалая Чаргінец.

Мікалай Чаргінец — беларускі палітык, народны пісьменнік Беларусі, заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь, ганаровы грамадзянін горада Мінска, уладальнік міжнародных прэмій, дзяржаўных узнагарод СССР, Рэспублікі Беларусь і іншых краін.

Пісьменнік прадставіць 4 кнігі з цыкла аўтабіяграфічных раманаў «Цяжкія дарогі жыцця», а таксама падзеліцца фактамі сваёй багатай біяграфіі, якія ўвойдуць у наступныя выданні. У мемуарах народны пісьменнік расказвае пра свой лёс, пра тое, з чаго пачыналася яго самастойнае жыццё. На старонках кніг — успаміны

аб сям'і, аб тых выпрабаваннях, якія выпалі яго родным і блізкім у перыяд фашысцкай акупацыі Мінска.

Мікалай Чаргінец — выдавецца і ўдзельнік шматлікіх знакавых падзей, чалавек, у біяграфіі якога адлюстравана цэлая эпоха. У творах ён дзеліцца ўспамінамі аб сваёй шматграннай дзейнасці — як супрацоўніка арганізацый унутраных спраў, удзельніка вайны ў Афганістане, шмат увагі надае футболу. Выданні праілюстраваны фатаграфіямі, якія даюць магчымасць адчуць асабілівасці мінулага стагоддзя, убачыць вялікіх дзеячаў Савецкага Саюза, даведацца пра побыт савецкіх людзей.

Да мерапрыемства будзе падрыхтавана выстаўка з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Аўтар прадставіць рэдкія экзэмпляры сваіх кніг. У прэзентацыі прымуць удзел пісьменнікі, моладзь, а таксама героі кніг

Марыя ЛІПЕНЬ

імпрэзы

Накалядавалі кнігі

У Калядны тыдзень у дзіцячай бібліятэцы № 16 г. Мінска адбылася анлайн-сустрэча выхаванцаў дзіцячых садкоў «Чабарок» (Мінск) і «Маячок» (Ніжні Тагіл).

З прывітальным словам выступіў начальнік Упраўлення культуры і маладзёжнай палітыкі Горнаўральскай гарадской акругі Мікіта Папоў.

Вядучая і арганізатар сустрэчы паэтэса Іна Фралова распавяла маленькім і дарослым чытачам пра адно з самых значных і вядомых зімовых святаў.

Маленькія валачобнікі праспявалі на роднай мове калядныя песні і паказалі равеснікам з Урала беларускія народныя гульні. Прывялі на свята Цыгана, Мядзведзя і Казу.

Накалядавалі артысты не толькі салодкія пачастункі, якімі шчодро адарылі іх супрацоўнікі бібліятэкі, але і аздоленыя малюнкамі дзіцячыя кнігі ад пісьменнікаў Мінскага гарадскога аддзялення СПБ.

У сваю чаргу дашкаляты з «Маячка» прачыталі вершы на згаданую тэматыку. А таксама расказалі маленькім беларусам пра свой горад металургаў. Паказалі слайды з экскурсіі ў музей гісторыі падноснага промыслу «Дом Худаяравых».

Петрапаўлаўская бібліятэка Горнаўральскай акругі прадставіла да ўвагі маленькіх аматараў чытання апа-вяданні Леаніда Андрэева, Мікалая Ляскова, Фёдара

Дастаеўскага, Аляксандра Купрына, Антона Чэхава на тэму Раждства.

Пісьменніца Брэсцкага аддзялення прадстаўляла Таццяна Дзямідовіч. Таццяна Анатольеўна расказала пра заплаваныя літаратурныя дзіцячыя фестывалі і святы ў 2024 годзе і запрасіла блізкіх і далёкіх сяброў да ўдзелу.

Ганна СТАРАДУБ
Фота даслана аўтарам

актуальна

Памяць не згасе

Адбылося пасяджэнне арганізацыйнага камітэта па правядзенні XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу.

Штогадовае грандыёзнае свята кнігі пройдзе з 14 да 17 сакавіка 2024 года на традыцыйнай пляцоўцы БелЭкспа ў Мінску.

«Галоўны лейтматыў кніжнага форуму — 80-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, — адзначыў намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі, — даніна нашай памяці аб Вялікай Айчыннай вайне. Нязгасны вечны агонь нам нагадвае аб трагедыі і подзвігу беларускага народа. І мы сваімі справамі, сваімі добрымі памкненнямі, нераўнадушнымі сэрцамі прымнажаем каштоўнасці, перададзеныя ў спадчыну пакаленням пераможцаў».

Асноўныя падзеі выстаўкі разгорнуцца на цэнтральнай пляцоўцы, якая будзе аформлена ў выглядзе Плошчы Перамогі ў Мінску.

прэзентацыі

Дыялог з чытачом

Адметнай падзеяй у справе знаёмства чытача з сучаснай беларускай літаратурай можна лічыць прэзентацыю серыі «Сучасная беларуская літаратура» — творчага праекта выдавецтва «Аверсэв» і Саюза пісьменнікаў Беларусі ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, што адбылася днямі.

Невялікая ўтульная зала на другім паверсе Коласаўскага дома сабрала вялікую кагорту прэзаіакаў, дзіцячых пісьменнікаў. Так, вялікую. Бо дзесяць аўтараў, чые творы сабраны ў адным праекце, знайшлі месца ў розных кнігах серыі («Дараванне», «Душа твая светлая», «Чароўная скарбніца», «Размова з люстэркам», «Інструкцыя па спакушэнні замужніх жанчын», «Планета ў падарунак», «Цені дзікага палявання»), прыйшлі на размову пра зробленае ў літаратуры не толькі імі асабіста, прыйшлі пагаварыць, як данесці мастацкае слова да чытача-сучасніка. Паказальнымі ў гэтым плане былі выступленні прэзаіака, драматурга, паэтэсы, перакладчыка Таццяны Сівец і прэзаіака, паэтэсы Алены Беланожкі. Пісьменніцы гаварылі пра тое, што варта болей рабіць у частцы прапаганды беларускай кнігі, прапаганды ўвогуле мастацкай літаратуры, варта настойліва працаваць у сацыяльных сетках, лічбавай прасторы, гаварылі пра патрэбу стварыць падкаст, прысвечаны беларускай літаратуры.

Першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алена Стэльмах, чыя навела прадстаўлена ў кнізе жаночай прозы «Размова з люстэркам», звярнула ўвагу на асаблівасці літаратуры, якую ствараюць жанчыны. Пра гэта ж гаварылі і вядомыя прэзаіака, намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Алеся» Алена Брава. Яе аповесць «Дараванне» дала назву першаму зборніку серыі «Сучасная беларуская літаратура». «Жанчыны маюць свой уласны погляд на жыццё», — канстатавала Алена Брава.

Зіновій Прыгодзіч, адзін са старэйшых і аўтарытэтных літаратараў нашай краіны, засведчыў свае прыхільнасці ў прозе, падкрэсліў, што ён у большай ступені назіральнік жыцця, а не стваральнік фантазійных сюжэтаў. Але ў гэтым ёсць і свае асаблівасці, прысутнічае жаданне выкласці праўду рэчаіснасці, паказаць нашага сучасніка ў сваім сацыяльным, грамадскім развіцці.

Вельмі цікавым было выступленне пісьменніцы і журналісткі, загадчыка аддзела культуры ўрадавай і парламенцкай газеты «Звязда»

Людмілы Рублеўскай. З яе творамі можна пазнаёміцца ў зборніках «Чароўная скарбніца», «Размова з люстэркам», «Душа твая светлая», «Цені дзікага палявання», «Планета ў падарунак». Прычына такой увагі выдавецтва, укладальніка яшчэ і ў тым, што Людміла Рублеўская працуе ў розных жанрах, яе апавяданні, аповесці, раманы карыстаюцца шырокай чытацкай увагай. Пісьменніца расказала, як нараджаўся яе міфалагічныя творы, звярнула ўвагу на тое, што прыдуманая ёй вобразы часам падаюцца рэальнымі гістарычнымі персанажамі, і ў выніку з'яўляюцца прыхільнікі сярод чытачоў, якія пашыраюць прастору мастацкага твора. Так, напрыклад, здарылася і з героем містычнай аповесці «Ночы на Плябанскіх млынах» аптэкарам Ёзафам... А яшчэ Людміла Рублеўская распавяла пра нараджэнне аповесці-казкі «Прыгоды мышкі Пік-пик», на стварэнне якой яе натхнілі малыя дзеці — сыноч і дачушка, якія чакалі ад мамы-пісьменніцы штовечар казачнага расповеду, іначай засынаць не хацелі. Выраслі, сталі дарослымі дзеці. Ужо падрастае ў сям'і Людмілы Рублеўскай і яе мужа пісьменніка Віктара Шніпа трэцяе пакаленне, а аповесць-казка «Прыгоды мышкі Пік-пик» прадаўжае свае зносіны з чытачом. Вось і ў кнігу «Чароўная скарбніца» ўвайшлі ўрыўкі з гэтага твора.

Сваімі творчымі развагамі, ацэнкамі праекта на прэзентацыі падзяліліся і іншыя аўтары серыі «Сучасная беларуская літаратура» — Віктар Шніп, Сяргей Трахімёнак, Кацярына Хадасевіч-Лісавая. Дарэчы, менавіта твор Кацярыны, якую добра ведаюць

Цяпер шмат клопатаў у генеральнага дырэктара ПК ААТ «Макбел» Дмiтрыя Макарава — з блізкага і далёкага замежжа пасыпаліся заяўкі на размяшчэнне выставачных стэндаў. Мяркуецца, што сёлета са сваімі кніжнымі здабыткамі больш актыўна пазнаёмяць беларускага чытача расійскія рэгіёны.

На стэндзе Расіі адлюстраванне тэмы Вялікай Айчыннай вайны знойдзе ў прэзентацыі Года лейтэнанцкай прозы з прадстаўленнем пісьменнікаў, сёлетніх юбіляраў У. Багамолава, Ю. Бондарова, В. Быкава, Б. Васільева.

Таксама гасцямі выстаўкі стануць расійскія пісьменнікі, чыя творы ўвайшлі ў шорт-ліст самай народнай літаратурнай прэміі Расіі — Нацыянальнай літаратурнай прэміі «Большая книга» Аляксандр Сальнікаў і Хелена Пабыржына.

Актыўную падрыхтоўку да выстаўкі пачалі Саюз пісьменнікаў Беларусі, выдавецтвы, музеі — ўсе, для каго кніжная выстаўка — чаканая інтэлектуальная падзея года.

Марыя ЛПЕНЬ

юныя чытачы ўсёй нашай краіны, даў назву зборніку, які ў серыі адрасаваны дзецям, — «Чароўная скарбніца».

З цікавасцю слухалі пісьменнікі на прэзентацыі і кіраўніка выдавецтва «Аверсэв» Дзмітрыя Дэмбоўскага, аўтарытэтнага арганізатара выдання адукацыйнай літаратуры ў нашай краіне. Дзмітрый Леанідавіч распавёў пра тое, як нарадзілася серыя — найперш з жадання прадстаўляць болей шырока сучасныя творчыя адкрыцці і здзяйсненні беларускіх пісьменнікаў. Звярнуў увагу выдавец і на тое, што праект запланаваны як бібліятэка з 12 кніг, што ў найбліжэйшы час да чытача прыйдуць новыя тамы серыі «Сучасная беларуская літаратура».

Удзел у прэзентацыі прынялі і дырэктар кнігарні «Акадэмкніга» Вольга Глухоўская, кнігарні, у якой кнігі серыі «Сучасная беларуская літаратура» можна набыць нават з аўтографамі пісьменнікаў, чые творы прадстаўлены ў розных зборніках, і дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Ірына Мацяс, якая з'яўляецца ініцыятарам многіх сустрэч сучасных паэтаў, прэзаіакаў, дзіцячых пісьменнікаў у аўтарытэтным літаратурным музеі краіны. «Мы рады, што пісьменнікі — актыўныя госці музея, — значыла Ірына Уладзіміраўна. — Веру, што народны пясняр Беларусі Якуб Колас адобрыў бы нашы памкненні, нашы жаданні адкрываць перад сучаснікам лепшыя кніжныя, літаратурна-мастацкія здабыткі!»

Раман СЭРВАЧ
Фота Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

«ЛіМ»-люстэрка

Супрацоўнікі Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў падзяліліся планами на 2024 год, перадае карэспандэнт БелТА. Так, дырэктар НЦСМ Сяргей Крыштаповіч расказаў, што першым праектам года стане міжнародны выставачны праект «Сто ўсмешак Гагарына. Усмешка для Свету». «Гэта наш міжнародны праект, які ажыццяўляецца сумесна з Міністэрствам культуры і Міністэрствам замежных спраў, паколькі ён прадугледжвае вялікую міратворчую канцэпцыю: сваёй усмешкай і пасылам да свету знізіць палітычную напружанасць», — адзначыў ён. Яшчэ адным міжнародным праектам стане традыцыйны фестываль «Тэкстыльны букет». Намеснік дырэктара па творчай рабоце Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Алеся Іназемцава распавяла, што работа над фарміраваннем экспазіцыі пачалася.

Угалерэі «Панарама» (22-і паверх) Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адкрылася фотавыстаўка «Нябачныя героі», арганізаваная сумесна з грамадскай дабрачыннай арганізацыяй «Беларускі дзіцячы хоспіс». Мэта выстаўкі — прыцягнуць увагу да праблемы дзіцячых хвароб і дзейнасці хоспіса, падтрымаць пацыентаў і іх сем'і, пазнаёміць шырокую грамадскасць з праблемамі такіх сем'яў праз фотавобразы. У экспазіцыі — партрэты падапечных хоспіса, якія паўстаюць у вобразах беларускіх міфічных персанажаў, герояў беларускіх казак. 45 фотаздымкаў — акенцаў у свет мрояў і надзеі, свет моцнай падтрымкі, сілы і мудрасці народнай традыцыйнай культуры.

Міністр культуры Славакіі Марціна Шымковічова адмяніла распараджэнне, паводле якога пасля 24 лютага 2022 года было спынена супрацоўніцтва рэспублікі ў сферы культуры з Расійскай Федэрацыяй і Беларуссё. Пра гэта паведаміла газета *Pravda*. «У свеце адбываюцца дзіцячкі ваенных канфліктаў, і, па нашым меркаванні, з-за іх не павінны пакутаваць дзеячы мастацтва і культура», — перадаў газеце словы міністра яе прэс-сакратар Павел Чорба.

Тэатр імя Яўгенія Вахтангава прывязе ў беларускую сталіцу знакаміты спектакль «Яўгеній Анегін» Рымаса Тумінаса, які ў мінулым годзе адзначыў 10-годдзе. Як расказаў рэжысёр-пастаўшчык, ён «спрабаваў разбурыць стэрэатыпы, імкнуўся да поліфанічнасці, музычнасці, эмацыянальнасці, пры гэтым хацелася пазбегнуць напышлівасці, ілжывай лірычнасці...» Вобразы галоўных герояў твора Пушкіна ўвасобілі на сцэне яркія артысты тэатра — Сяргей Макавецкі, Людміла Макасава, Віктар Дабранраваў, Ірына Купчанка, Кацярына Крамзіна, Алег Макараў.

Кінаканцэрн «Мосфильм» 30 студзеня адзначыць сваё 100-годдзе. Юбілейная праграма адкрылася ў пятніцу канцэртамі «Першыя 100 гадоў. Юбілей кінастудыі «Мосфильм». Павіншаваць са святам кінастудыю прыйшлі артысты розных пакаленняў, сярод якіх Андрэй Канчалюўскі, Сяргей Бязрукаў, Ірына Пегева, Юры Башмет, Дзяніс Мацвееў, Святлана Немаляева і многія іншыя, перадае карэспандэнт ТАСС. У праграму канцэрта ўвайшла 100-гадовая хроніка гісторыі савецкага і расійскага кіно, часткай якой стаў «Мосфильм».

Будынак філіяла Траццякоўскай галерэі, узведзены на востраве Акцябрскі ў рамках будаўніцтва культурна-адукацыйнага комплексу, увялі ў эксплуатацыю ў Калінінградзе. Будаўніцтва музея вялося са снежня 2019 да снежня 2023 года. Агульная плошча музея складае 17,6 тыс. кв. м, з якіх 4,4 тыс. прызначаны для выставачных залаў. Асаблівасць музейнага комплексу — спалучэнне дзённага і штучнага святла ў памяшканнях. Усяго ў музеі прадугледжана каля 20 сістэм бяспекі, у тым ліку сістэмы ахоўнай сігналізацыі, відэаназірання і аўтаматызацыі. Таксама арганізавана сістэма для стварэння музейнага мікраклімату.

Конкурс чытальнікаў прозы пісьменніка Віктара Астаф'ева, чыё 100-годдзе адзначаецца ўвесну, упершыню правядуць у Краснаярскім краі, паведаміў ТАСС загадчык аддзела Літаратурнага музея імя Астаф'ева Аляксандр Чарапанав. Удзельнікам неабходна будзе прачытаць услых урыўкі ці цэлыя творы пісьменніка. У конкурсе будзе тры намінацыі — індывідуальнае чытанне, калектыўнае чытанне па ролях і сямейнае чытанне.

Саюз тэатральных дзеячаў Расіі адкрыў прыём падтрымкі рускага тэатра за мяжой» на 2024 год. Заяўкі трэба падаць да 25 лютага, паведамляецца на сайце СТД. «Праграма разлічана на супрацоўніцтва з рускімі тэатрамі і тэатральнымі арганізацыямі, якія працуюць за межамі Расійскай Федэрацыі. Работа Цэнтра прадугледжвае правядзенне творчых лабараторый, майстар-класаў, трэнінгаў і камандзіраванне вядучых расійскіх тэатральных педагогаў, рэжысёраў і тэатральных крытыкаў у рускія тэатры краін СНД», — гаворыцца ў паведамленні.

Цікавінкі ад Алеся ЦІМАФЕЕВА

Пад аховай Нябеснай Царыцы

Ігумення талачынскага Свята-Пакроўскага жаночага манастыра матушка Анфіса (Любчак) сёлета стала лаўрэатам прэміі «За духоўнае адраджэнне».

Так высока ацанілі яе дзейнасць па аднаўленні талачынскай жамчужыны праваслаўя — Свята-Пакроўскага храма і гістарычных будынкаў манастыра, дабрачыннасць і міласэрнасць. За тыя 13 гадоў, на працягу якіх яна з'яўляецца ігуменняй манастыра, зроблена шмат. Пра прадвызначанасць лёсу, нябесных ахоўнікаў манастыра і духоўнае выхаванне моладзі — у нашай размове з матушкай.

Матушка Анфіса (Любчак).

Храм з гісторыяй

Беласнежныя вежы велічнай Свята-Пакроўскай царквы з бліскучымі залацістымі купаламі над невялічкім горадам зачароўваюць. Яна была пабудаваная ў стылі позняга віленскага барока па загадзе канцлера ВКЛ Льва Сапегі ў пачатку XVII стагоддзя. Этнограф Адам Кіркор у сваіх апісаннях сведчыць, што Талачынская Свята-Пакроўская царква стаіць у адным шэрагу з такімі шэдэўрамі, як Сафійскі сабор у Полацку, касцёл кармелітаў у Глыбокім і іншымі. Гэты храм лічыўся адным з найпрыгажэйшых у Вялікім Княстве Літоўскім. Цяпер ён — адна з архітэктурных жамчужын Беларусі.

Матушка Анфіса паклапацілася пра тое, каб вярнуць яму былую прыгажосць. У 2011 годзе, калі яна ўпершыню ўбачыла храм, ён меў такі непрыглядны выгляд, што першым жаданнем, якое ўзнікла, было хутчэй адсюль збегчы. І, напэўна, калі б не благаслаўленне яе духоўнікаў і мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, які на той час быў Патрыяршым Экзархам Беларусі, так і зрабіла б. Успамінае, што на вежах храма раслі дрэўцы, а тэмпература ўнутры яго вышэй за два градусы зімой не падымалася. Двухпавярховы будынак XVIII стагоддзя па суседстве з храмам, дзе жылі сёстры, быў не ў лепшым стане. Ён амаль не ацяпляўся і зімой тэмпература ў келлях складала ў сярэднім 7—8 градусаў. Сёстры спалі ў верхняй вопратцы, накрыўшыся акрамя коўдры ўсім, што было.

— Калі пачала шукаць інфармацыю пра храм у пецібургскіх, маскоўскіх, мінскіх, віцебскіх, аршанскіх, магілёўскіх архівах, знайшла вельмі ўнікальныя матэрыялы, — расказвае матушка. — Неверагодна было і тое, што, калі мы звярнуліся ў праектны інстытут, там ужо быў праект на аднаўленне нашага храма. Яго толькі трэба было крыху падкарактаваць. Гэта дапамагло ўвайсці ў рэспубліканскую і абласную інвестыцыйныя праграмы па рэканструкцыі гістарычных будынкаў з рэстаўрацыяй. Да справы далучыліся ўсе: і дзяржава, і прыхаджане, і мецэнаты. Пакроўскі храм

аднаўляўся пад кіраўніцтвам Міністэрства культуры. Паколькі ён гістарычная каштоўнасць, трэба было прытрымлівацца патрабаванняў, якія існуюць пры рэстаўрацыі. Калі ў ім не было першапачаткова распісу, мы яго і не рабілі.

Падчас рэстаўрацыі ў алтары пад прастолам была знойдзена цудадзейная крыніца. Звярнулі ўвагу на тое, што ножкі прастола прагнілі, а калі паднялі яго, убачылі гэты цуд. Будайнікі дапамаглі зрабіць, каб гаючая вада паступала адначасова ў каплічку ў гонар Архістратыга Міхаіла і каплічку-купальню ў гонар Свяціцеля Мікалая. Наогул, на тэрыторыі манастыра знойдзены ўсе тры крыніцы, аб якіх ішла гаворка ў гістарычных дакументах.

Сёння ў храме ўтульна ад мноства ікон і багатага царкоўнага інтэр'ера, а малітве болей не перашкаджае холад. Вялікія плошчы абагравае кацельная на прыродным газе, якая працуе на тэрыторыі манастыра.

Манастырскі міні-гарадок

Ва ўсім адчуваецца гаспадарская рука. Актыўная матушка паклапацілася пашырыць манастырскія землі ўдвая. А пабудуў і рознага роду ўпрыгажэнства стала наогул у разы болей.

— У праграме было закладзена толькі аднаўленне храма і сястрынскага корпуса, — расказвае яна. — Але мы пайшлі далей. З дапамогай Божай пабудавалі цэлы комплекс. Было два будынкі і чатыры ржавыя купалы, а стала 14 зала-тых купалаў і 14 будынкаў.

Дзякуй уладам, прыхаджанам, спонсарам — усім, хто нам дапамагаў і дапамагае. Кіраўніцтва ўжо пытаецца: «Матушка, што будзем зараз будаваць?» Я ўсміхаюся — няма дзе. Калі ўспамінаеш, як тут было раней, разумееш, што аднымі чалавечымі сіламі такую работу выканаць немагчыма. Гэта Благаслаўленне Маці Божай.

Гонар манастыра — шыкоўны шматфункцыянальны цэнтр, дзе акрамя бібліятэкі, трапезнай, канферэнц-залы і іншых памяшканняў знаходзіцца дамавы храм у гонар Усіх Святых — у ім кругласутачна чытаецца «Псалтыр». Распісам трапезнай займаліся студэнты Беларускай акадэміі мастацтваў, а храм распісвалі прафесійныя мастакі. Унутраныя інтэр'еры стылізаваны пад даўніну, каб не рэзаніраваць на фоне храма XVII стагоддзя. Разам з тым гэта цалкам сучасны будынак з новай мэбляй, відэа-, аўдыятэхнікай.

Будынак, дзе сёння знаходзіцца духоўна-асветніцкі цэнтр і класы нядзельнай школы для дзяцей і інвалідаў, да нядаўняга часу належалі структурнаму падраздзяленню МУС. Але матушка знайшла дакументы, якія сведчылі, што ён таксама быў храмавы, і па яе хадайніцтве яго перадалі манастыру.

На тэрыторыі манастыра ёсць капліца ў гонар Архістратыга Міхаіла і храм-капліца ў гонар свяшчэннамучаніка Харалампія. У храме знаходзіцца каўчэжак з яго святымі мошчамі. Гэта падарунак

з Афона. Яго перадалі крыху больш чым год таму, а праз месяц сёстры адчулі каля яго ледзь улоўны пах, які з часам станавіўся ўсё больш насычаны. І ён не знікае дагэтуль. Ад яго ўздзеяння, здаецца, нават думкі становяцца больш яснымі і аптымістычнымі. Яшчэ адзін цуд — гэта вонкавыя іконы-фрэскі на сценах храма-капліцы. Грошы на іх ахвяраваў кіпрыёт Харалампій. Калі ён даведаўся пра будаўніцтва капліцы ў далёкай Беларусі, вырашыў дапамагчы. Наогул, у манастыра шмат дабрадзей, у тым ліку дастакова багатых. З іх дапамогай пабудаваны купальні, гаспадарчыя пабудовы, кніжная крама, пякарня, кавярня для паломнікаў, дзіцячая гульнявая пляцоўка, нават крыж-фантан. Летам можна паназіраць, як вада струменіцца з паверхні крыжа, што ляжыць на ўзвышшы, і спадае каскадам у чашу. Летам сёстры займаюцца агародамі, вырошчваннем руж і іншых кветак.

Прытулак для пакутных

Адна з галоўных функцый манастыра — дабрачыннасць. У памяшканнях шматфункцыянальнага цэнтра кожны раз збіраюцца то дзеці, то дарослыя, то інваліды. Для таго каб стварыць для іх свята, тут ёсць усе ўмовы. Манастыр, акрамя дзяцей і інвалідаў, акармляе яшчэ людзей паважанага ўзросту.

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ўручае прэмію «За духоўнае адраджэнне» ігуменні талачынскага Свята-Пакроўскага жаночага манастыра матушцы Анфісе (Любчак).

А атрымаць талерку бясплатнага супуту можа любы, хто мае ў гэтым патрэбу. Тут вельмі лёгка настроіцца на малітоўны лад, адчуць хуткаплынны ход часу. Сцены гістарычных будынкаў нагадваюць пра далёкае мінулае, захоўваюць памяць пра падзеі трагічных часоў.

— Сёлета нашаму храму спаўняецца 420 гадоў, — расказвае матушка. — Ён ні разу не мяняў сваёй назвы, хаця пэўны час належаў іншаверцам. Закрываўся толькі на некалькі месяцаў перад вайной. Але немцы яго адразу ж адкрылі. Справа ў тым, што яны паважалі Напалеона, а ён у нашым храме прыпыняўся. У ноч з 22 на 23 лістапада 1812 года ў сястрынскім корпусе манастыра Напалеон Банапарт правёў пасяджэнне штаба. У Талачыне ён атрымаў паведамленне, што рускія захапілі ўмацаванні на Бярэзіне і перакрылі дарогу на Мінск. Тут ён загадаў спаліць ваенныя архівы і эмблемы карпусоў арміі, упершыню прызнаўшы сваё паражэнне. Напалеон спаліў горад, разрабаваў манастыр, але захаваў храм. Немцы, дарэчы, зрабілі пры адступленні з Талачына тое ж самае, што і французы, — зруйнавалі горад, але не кранулі храм.

На манаскі пострыг у Беларусі благаславіў старац

Матушка Анфіса прызнаецца, што ў храме яна з дзяцінства.

— Нават калі была піянеркай, уму-дралася быць у царкве, — усміхаецца

яна. — На царкоўныя святы нам у школе выдавалі чырвоныя павязкі і патрабавалі запісваць прозвішчы вучняў, якія прыходзілі на службу. Я спецыяльна брала гэтую павязку, каб пабыць на службе. Нікога, канешне ж, не запісвала. У храме здымала павязку і душой пераносілася на неба. Я была актывістка, але веруючая. У Бога верылі і маці, і айчымы, а дзядуля з бабуляй у свой час неслі паслушэнства — спявалі на клірасе.

Пасля заканчэння інстытута і адпрацоўкі маладая інжынер адправілася на поўнач па рамантыку. Жыла ў Ханты-Мансійскай акрузе пасярод тайгі 18 гадоў. За гэты час асэнсавана прыйшла да Бога, стварыла абшчыну і пабудавала на поўначы ажно сем храмаў.

— Маім першым духоўнікам быў старац Мікалай Гур'янаў, ён благаславіў мяне на манаскі пострыг, але ў Беларусі, — расказвае яна. — Гэта быў святы чалавек. Адночы бачыла, як ён ішоў на службу. Здавалася, старац лунаў над зямлёй. У ім было вельмі шмат любові і дабрыні. Гасподзь даў яму дар прадбачання, але ён ніколі не асуджаў нават самага дрэннага чалавека. Наадварот, суцяшаў яго сваёй любоўю і падказваў правільны шлях. У 90-я гады, калі цікавасць да праваслаўя пачынала расці, ён шмат для каго стаў духоўным арыенцірам. Калі бацюшка сказаў мне,

што я павінна прыняць манастыр у Беларусі, маўляў, гэта воля Божая, я нават спужалася. Мне тады гэта здавалася неверагодным і нездзяйсняльным. Беларусь была для мяне невядомай краінай. Калі старац адышоў да Госпада, маім духоўнікам стаў схіархімандрыт Уласій, які таксама настройваў мяне на Беларусь. І тады я па яго благаслаўненні звярнулася да Экзарха Філарэта. У гэты манастыр мяне накіравалі часова, бо сышла матушка. Але, калі адкрылася дзяржпраграма, трэба было заставацца. Потым і духоўнік благаславіў мяне на служэнне тут.

Нам бы заслужыць міласці Божай

Матушка радуецца, што ў яе атрыма-лася паслужыць Богу, але крыху сароме-ецца павышанай да сябе ўвагі. — Усе ўзнагароды, якімі мяне адзначылі, канешне, важныя, — прызнаецца яна. — Я доўга саромелася іх насіць. Пакуль не падзялілася сваімі перажываннямі з духоўнікам. Ён за гэта на мяне крыху пасварыўся, сказаў, што іх трэба насіць, бо на іх абразы святых. У мяне быццам бы вочы адкрыліся. Сапраўды, на медалях маіх святых. Таму цяпер, калі трэба і калі гэта да месца, магу і надзець. Але гэта ўсё зямное. Мы ўсё тут пакінем. Нам бы заслужыць міласці Божай, каб ён нас там, на небе, узнагародзіў.

Нэлі ЗІГУЛЯ

Фота аўтара і з сайта monasterium.by

Быць часцінкай народа

Беларусы спакон вякоў імкнуліся жыць у міры і згодзе, не квапіліся на чужое, застаючыся міралюбівым, працавітым, спагадлівым народам. Найдаражэйшым скарбам для нашых продкаў заставалася родная зямля, той лапкі, дзе нарадзіўся, стаў, мужнеў, набіраўся сіл, каб пасля ўзяць на сябе бярэмя клопатаў па гаспадарцы, стаць руплівымі, разумнымі, самаадданымі гаспадарамі, гаспадарнікамі, удзячнымі дзецьмі, якія не кідалі на волю лёсу сваіх бацькоў, не адракаліся спадчынных каранёў. Асабліва, сакральная прывязанасць да роднай зямлі — у нашай генетычнай памяці, у нашай крыві. Так ужо сталася адвеку, што Радзіма для нас — гэта тая зямля, што ўздавала, бацькоўская хата, блізкія і дарагія людзі, мілыя і любыя сэрцу краявіды.

Маючы ўсе гэтыя каштоўнасці, пачуваеш сябе ў значнай ступені абароненым, больш упэўненым, угрунтаваным, стабільным. Гэта надае моц і сілу, прывівае адчуванне незалежнасці, годнасці, самапавагі, самадастатковасці. Менавіта глыбіннае, сакральнае пачуццё Радзімы складае падмурак нацыянальнай самасвядомасці, нацыянальнага пачуцця, умацоўвае спадчынныя карані, тую генетычную павязь-яднанне, што дазваляе напоўніцу пачувацца адзінай супольнасцю людзей — народам, нацыяй. Толькі яно, святое пачуццё Радзімы, дае адчуць трывалы грунт пад нагамі, тую аснову, на якой здаўна трымаецца жыццё, спаконвечнае адчуванне радзіннасці, адзінакрэўнасці, людскасці. І ў наш імклівы, вірлівы, прагматычны час так важна захаваць любоў і прыхільнасць да сваёй Бацькаўшчыны, роднай зямлі, мовы, традыцый, ушаноўваць памяць пра сваіх продкаў, берагчы сваю спадчыну.

Малая радзіма — гэта яшчэ і веданне гісторыі менавіта гэтага кавалачка зямлі, яго паданняў, паходжання яго назваў, дасціпных і павучальных здарэнняў з удзелам тваіх землякоў, лёсаў гэтых людзей. З такога ведання нараджаецца гонар — яшчэ адзін надзвычай важны складнік любові да роднай зямлі. Без гэтага няма чалавека. Без гэтага нельга адчуць дастатку сваё сапраўднае зямное пакліканне, сваю прыналежнасць-далучанасць да таго шчымлівага, жыццядайнага, жыццябярэжнага, што заключана ў слове Радзіма.

Неабходнасць прывіваць любоў і замілаванне да сваёй радзімы, культываць пачуццё патрыятызму сродкамі мастацкай літаратуры была і застаецца надзвычай надзённай і актуальнай заўсёды. Нельга лічыць па-сапраўднаму культурным і адукаваным чалавекам таго, хто не цікавіцца гісторыяй свайго краю, свайго роду, не шануе сваё роднае, нацыянальнае, духоўна не ўзбагачаецца, не імкнецца да гарманічных адносін з наваколле. Выхаванне патрыятызму пачынаецца менавіта з любові да сваёй малой радзімы, да бацькоў, дзядуль і бабуль, братоў і сясцёр, з паважлівых адносін да сваіх настаўнікаў, сяброў, калег. А галоўнае — з усвядомленага адчування сябе жывой часцінкай свайго народа, свайго роду, з пачуцця гонару і адказнасці за дзень сённяшні і заўтрашні дзень, жадання зрабіць штосьці важнае, істотнае, значнае для людзей, для таго краю, дзе пачалася твая сцяжына ў вялікі свет.

Агульнавядома, што наша айчынная літаратура вылучаецца арганічнай, глыбіннай сувяззю з народнымі вытокамі, з прыродай, з жывымі праявамі рэчаіснасці. Асабліваю замілаванасць да свайго роднага кута, зялёных гоняў, шумнаспеўных гаёў і дубраў дэманструе беларуская паэзія, якая вызначаецца разнастайнасцю тэматыкі, багаццем зместу і яркасцю мастацкіх вобразаў. Наша паэзія, па прызнанні даследчыкаў літаратуры, — самая зямная, прыродная, жыццесцвярджальная. Бо людзі беларускага краю вядомыя сваёй шчырай любоўю і прыхільнасцю да дзедавых сядзіб, да родных «вербаў і бяроз». Яны здаўна імкнуліся жыць у гармоніі з прыродай, з яе цудаздзейнай і самавітай красой, наталіялі сваю душу водарам пахучых траў і пахам лугавых кветак. Вось чаму і я ў сваім вершы «Зямля мая» імкнуся як мага глыбей і паўней выказаць сваю замілаванасць роднымі

краявідамі, з вялікай пачуццёвасцю прамаўляю шчырыя словы прызнання, наўпрост абагаўляю святы і непаўторны куточак зямлі:

*Зямля мая — мой звонкаспеўны край,
Стытая жыватворная крыніца!
Вяртаюся сюды, нібыта ў рай,
Каб ля святых вытокаў памаліцца;
Вачмі лугі аблашчыць і палі,
Падлесак мой,
што дружна ў рост пусціўся,
Сцяжынкі тыя, што ў жыццё вялі,
Каб не зблудзіў, са шляху каб не збіўся.
.....*

Фота Кастуся Дробава.

*О краю мой — святляны, дарагі,
Прытулак жыццяспеўны, жыццядайны!
Ты лечыш ад самоты і тугі,
Ад нематы і немачы адчайнай.
Табе сыноўскі нізкі мой паклон,
Табе мая бязмежная удзячнасць
За несціханы ў сэрцы перазвон,
Душой адчутую радзімы значнасць.
Я веру, калі стане золка мне
Ад ветру злога, сцюжы і завеі, —
Мая зямля, бы маці, прыхіне
І, як ніхто на свеце, зразумее.
Таму я зноў вяртаюся сюды,
Да родных ніў, да звонкай той крыніцы —
Святой і жыватворнае вады, —
Вячыстай прыгажосцю прычасціцца.*

Патрыятызм — адзін са складнікаў маральнага выхавання. Чалавек, у якім развіта пачуццё любові, спагадлівасці, які беражліва адносіцца да прыроды, да ўсяго жывога на зямлі, ніколі не зможа здзейсніць амаральны ўчынак, быць агрэсіўным, нецярплівым, бяздушным. Наадварот, ён не дасць у крыўду малодшага за сябе, не дасць прапасці птушцы ці любой жывой істоце, якая трапіла ў бяду, а будзе жыць у згодзе і ладзе з усім на зямлі. І ўсяму гэтаму вучыць літаратура, мастацкае слова, якое ў першую чаргу звернута да чалавека, да яго душы і сэрца, да людской памяці, сумленнасці. Літаратура вучыць дабру і праўдзе, вучыць быць сапраўднымі грамадзянамі сваёй краіны, нераўнадушнымі і неабыякавымі да ўсяго, што адбываецца ў жыцці.

Як і кожнае сапраўднае, глыбіннае пачуццё, любоў да Радзімы патрабуе велізарных духоўных і фізічных высілкаў, унутранай працы душы, неймавернага самапаглыблення, самарэфлексіі, што ў выніку спрыяе раскрыццю самых шчырых, самых пранікнёных пачуццяў. І такое пачуццё ўласціва перадусім творцу — чалавеку тонкай, уражлівай, балючай і чулай душы.

*Мая Айчына! Беларусь мая!
Прасветлы кут, навікі бласлаўлены! —
Цябе сардэчна зноў вітаю я —
Прачула, задусіўна, пранікнёна.*

*Куды б мяне дарогі ні вялі,
Не здраджвае ніколі адчуванне,
Што тут, на гэтай любаснай зямлі,
Прытулак мой, і лёс мой, і прызвание;
.....
О, Бацькаўшчына любая мая!
Я твой гаючы водар удыхаю,
І цешуся тваёй раскошай я,
І кожнай жылкай у цябе ўрастаю.*

На вялікі жаль, у наш спажывецкі час любоў да Радзімы, нацыянальныя і агульначалавечыя каштоўнасці, якія культывуюцца здаўна нашымі продкамі, патрыятычныя пачуцці ўвогуле спакваля пачынаюць дэвальвавацца, пераходзіць у разрад другасных. А такога быць не павінна! Гэта вельмі небяспечная, пагражальная тэндэнцыя, з якой ніякім чынам нельга мірыцца, бо ў адваротным выпадку можа наступіць смерць духоўная, аняменне душы.

Пазбаўлены магчымасці атрымліваць асалоду ад судакранання з каранёвым, спадчынным, чалавек можа страціць здольнасць быць арганічнай часцінкай вечнажывой прыроды. У родным — выратаванне, у родным — збавенне, у родным — крыніца ўзбагачэння духоўнай скарбніцы, духоўнай моцы. Як тут не прыгадаць словы Я.Коласа з паэмы «Новая зямля», дзе малітоўна гучыць услаўленне зямлі як вечнажывога дару, найкаштоўнейшага скарбу:

*Зямля не зменіць і не здрадзіць,
Зямля паможа і дарадзіць,
Зямля дасць волі, дасць і сілы,
Зямля паслужыць да магілы,
Зямля дзяцце тваіх не кіне,
Зямля — аснова ўсёй айчыне.*

Урбанізаваны лад жыцця, безумоўна, мае свае перавагі, звязаныя найперш з уладкаваннем нашага побыту, з магчымасцю арганізаваць вакол сябе зручную, камфортную прастору, больш эфектыўна выкарыстоўваць час. З гэтым ніхто не спрачаецца. Вёска, на жаль, саступае гораду ў плане камфорту, узроўню і якасці жыцця. Але размова не пра тое. Вёска мае шмат іншых пераваг, якія тычацца душэўнага, эмацыянальнага пачування, шчаслівай магчымасці пазбыцца гарадской мітусні, непамыснага тлуму, мітрэнгі. Важна тое, што вясковае жыццё, жыццё на прыродзе настройвае на ціхамірны лад і згоду, на сумоўе душ, стымулюе жаданне палепшыць, акультурыць сваё родавае гняздо-цяпельца, засцерагчы яго ад запустнення. Іншымі словамі, зрабіць з яго маленькі райскі куточак, дзе б вольна і лёгка дыхалася, узнёсла марылася, спеўна працавалася. І — прыносіла радасць і задавальненне вачам і сэрцу.

На ўлонні прыроды як нідзе абуджаецца прага тварыць, удыхаць жыццё

ў кожны ссірацелы, ссамочаны лапкі зямлі, спрыяць таму, каб кожная кветка, дрэўца, куст загаварылі любай і мілай сэрцу мовай. І калі кожны з нас прасякнецца гэтакім адчуваннем, гэтакім сыноўскім клопатам і ўвагай, наша родная Беларусь сапраўды ператворыцца ў квітнеючы сад, у найлепшы куточак на зямлі!

Шмат хто з сучасных паэтаў — выхадцы з вясковага, сялянскага асяроддзя, з жытнёвага роду, продкі якіх звязалі свой лёс з зямлёю, з прыродай, з традыцыйным укладам жыцця. Вясковая стыхія сфарміравала іх светапогляд, іх духоўныя якасці, навучыла быць назіральнымі, дапытлівымі, эмацыянальна чутымі, тонкаадчувальнымі, суперажывальнымі. Вось чаму іх вершы ўвабралі ў сябе непаўторныя фарбы і гукі роднай зямлі, прыгажосць і непаўторнасць мілых сэрцу краявідаў, сфарміравалі па-сапраўднаму абагаўленыя адносіны да ўсяго роднага, крэўнага, спаконвечнага.

Ва ўсе часы беларусы шанавалі спадчыну продкаў, зберагалі родавую памяць, культывавалі беражлівае, замілаванае, ушанавальнае стаўленне да свайго роднага кута, сваіх першародных крыніц. Гэтая традыцыя аказалася выключна жыццязстойкай. Падобныя адносіны абумоўлены як прыродна-ландшафтнымі, так і геапалітычнымі, гістарычнымі акалічнасцямі. Даволі часта нашым продкам выпадала перажываць пакручастыя, віхурыстыя часы, жыць і выжываць у неймаверна цяжкіх, невыносных умовах, многім ахвяраваць. Але, нягледзячы ні на што, яны цвёрда былі ўпэўнены ў адным: каб застацца, каб захаваць сябе, патрэбна трымацца сваіх каранёў, свайго радзінна-спадчыннага котлішча. Менавіта ў такія лёсавызначальныя часы, калі ўзнікала пагроза фізічнага знішчэння, анямення, шматкроць узрастала адчуванне духоўнай еднасці, супольнасці, чалавечай і нацыянальнай роднасці, зямляцтва.

Адзінае, што можа аб'яднаць усіх нас, — гэта бязмежная, самаадданая любоў да роднай зямлі, сваёй малой радзімы, неадольнае жаданне ўславіць прыгажосць, характасто таго куточка, што пакінуў у сэрцы глыбокі след, захаваў удзячную памяць, прывіў пачуццё замілаванасці, зачараванасці, сыноўскай удзячнасці, навучыў беражліва, з пашанай ставіцца да звычайна бацькоў і дзядоў, паважаць працу чалавека на зямлі.

Паэт імкнецца засведчыць высокаграмадзянскае адчуванне адказнасці за сваю спадчыну, свой родавы куточак, усведамляе ні з чым не параўнаную гордасць за сваю радзіму, за яе таленавітых і самаадданных людзей, клапоціцца аб пераемнасці і працягу нацыянальных традыцый. Па-сапраўднаму адчуваеш сябе нашчадкам магутнага, непераможнага племені-роду, чытаючы тыя ж рамантична-ўзнёслыя караткевічаўскія радкі:

*Дзе мой край?
Там, дзе людзі ніколі не будуць рабамі,
Што за поліўку носіць ярмо
ў безнадзейнай турме,
Дзе асілкі-хлапцы маладымі
ўзрастаюць дубамі,
А мужчыны як скалы — ударыш,
і зломіцца меч.*

Вершы беларускіх паэтаў — ад класікаў да сучаснікаў — пераканаўча дэманструюць свой гуманістычны патэнцыял, жыццясцвярджальную скіраванасць. У іх жывая павязь з глыбінна нацыянальным, сакральным. У імя захавання агульнага, святога нацыянальнага цяпельца, што заклікана ўмацоўваць наш дух, нашу веру, наша сакраментальнае жаданне пачуваць сябе адзінакрэўцамі, братамі і сёстрамі, руплівымі будзіцелямі і годнымі спадкаемцамі славы сваіх бацькоў і дзядоў, каб быць беларусамі, каб не згубіць сябе ў свеце.

Валерый МАКСІМОВІЧ

Замкнуць гадавое кола

Апошні ў мінулым годзе нумар «Маладосці» бачыцца рэтраспектыўным. Апавяданні Алесі Мялік, Ягора Жукоўскага, Алеся Дубоўскага і Алены Брава, «проза паэтаў» Казіміра Камейшы і Навума Гальпяровіча. Вершы Кацярыны Шчаснай, Кацярыны Стройлавай, Таццяны Абухоўскай і Змітрака Марозава. Для тых, хто чакаў, — завяршэнне публікацый з запісных кніжак Уладзіміра Караткевіча ў апрацоўцы Пятра Жаўняровіча ў «Знаках эпохі». Штрыхі да партрэтаў Міколы Купрэва і Рыгора Барадуліна — у «Люстэрку лёсу». Музейныя старонкі ад Міколы Труса прысвечаны пісьменніцкім віншаванням са святамі, архіўныя — Ігара Запрудскага — ілюстрацыям у часопісе «Маладняк», мясцовасці і постацям, якія з ім звязаны, а таксама дакументам з даўніны Мсціслава і ваколіц Міхала Несцярковіча. Алесь Карлюкевіч заснаваў свой матэрыял на прозе Віктара Шніпа, прасачыў у ёй выяўленне постаці пісьменніка і перакладчыка Пятра Бітэля. Ксенія Зарэцкая завітала на фестываль «Лістапад» і дзеліцца ўражаннямі аб кітайскіх кінастужках. Снежаньская «Маладосць» — своеасаблівае падвядзенне вынікаў, аб чым сведчыць грунтоўны спіс публікацый за 2023 год. Традыцыйна на старонках часопіса можна знайсці адказы аўтараў на пытанні.

Нараджаць вершы

У Кацярыны Шчаснай — зімовая нізка свабоднага нораву. «Прабач» гучыць гімнам упушчанаму імгненню, калі, на вялікі жаль, ужо адбыліся незваротныя змены. Кажуць, зімой у Сан-Паўлу ідуць сапраўдныя трапічныя навалыніцы, але ніяк не скеміць, як жа на Каляды там пайшоў снег, а ці пайшоў менавіта там?

*Сенсацыя — сто гадоў
Не было ў Бразіліі снегу!
Дзед сам сабе не паверыў,
Хацеў выгукнуць «Nossa!»,
Ды вырвалася простае,
Век знаёмае «Uga!».*

Хто ты, дзед Антонія? Чаму ж мроіцца табе беларуская зіма? Замыкае нізку верлібр аб нараджэнні вершаў. Кацярына Стройлава адлюстроўвае ў паэзіі самыя важныя для сябе каштоўнасці: Радзіма, маці, бацька, Бог. Светлыя і ўзнёслыя вершы, дзе ў знешняй прастаце адчуваецца глыбіня веры, праглядаюцца сюжэты з жывапісу ці сцісла і ёміста інтэрпрэтуецца падзвіг пастуха Давіда:

*Войска ворагаў. Бой.
Волат злы Галіяф і Давід.
Першы ў латах, з мячом,
у магутнай руцэ цяжкі ішчыт.*

*Галіяф пацяшаецца.
Моліцца Богу хлапчук.
Ратаваць ён жадае народ
ад варожых злых рук.*

*Вось да бою сігнал. Галіяф набірае
разгон.
Хлопчык камень у праішчу паклаў,
раскрыціў праішчу... Стогн.*

*Пераможаны волат ля ног пераможцы
ляжыць.
Бог святы дапамог, каб народ Яго
мірна мог жыць.*

Верш «Княжаводцы» Таццяна Абухоўскага прысвячае жаклівым падзеям, якія адбыліся на радзіме паэтэсы, у Мастоўскім раёне, улетку 1943 года.

Нізка Змітрака Марозава быццам супрацьпастаўляе смерці неўміручасць. Ад смерці нікуды не падзецца, усё мае канец, а за ім — боль страты, боль расстання, боль непапраўнага. Распач. Мастак працягвае, падаўжае жыццё сваёй каханай, усяго дарагога, што яго атачае. Не даруючы лёсу, вядзе гаворку ў вершы «У вянок маёй незабыўнай Таццяне» з жанчынай, якой наканавана быць даўно ў іншым свеце:

*Раўнавала да музы. Казала:
«Як памрэш, я спялю твае вершы».
Не паспела...
На неба пайшла без мяне.
Боль мінуў...*

*Я б спаліў свае кніжкі
За адно — адзінае спатканне
з табой.*

Жывой...

Перспектыва мінулага

Проза распачынаецца творам Алесі Мялік «Шчаслівы год», у аснове сюжэту якога — шэраг здарэнняў у жыцці вясковай жанчыны Таццяны. Маладая пісьменніца выбудоўвае паслядоўнасць апавядання такім чынам, што фінал бачыцца ўзнагародай для лірычнай гераіні за яе страты. Але ці напярэду бачыцца шчаслівым такі час, дзе дарэмна пакутуе і заўчасна сыходзіць з гэтага свету родны чалавек?

«Суседзі, што калісьці жылі перад намі, ніколі не былі блгімі. Яны былі з нейкімі асаблівасцямі, з нейкімі дзівацтвамі, але дрэннага нічога не рабілі». «Людзі, звяры, ваўкалакі» Ягора Жукоўскага — апавяданне, якое ад пачатку прымушае чакаць маштабную гісторыю, але мы бачым усё ж лакальную, тым не меней абагульненую. Што калі вы з вёскі (хаця, пэўна, можа быць і гарадскі двор)? Прыгадайце сваіх суседзяў! Ёсць такія нармальныя сярэднестатыстычныя жыхары (відаць, у іх шэрагах і вы самі), якія бадай фарміруюць цягам дзясяткаў і соцень гадоў пэўны лад на мясцовасці — тут і межы двароў і зямельных надзеяў, і традыцыі святаў, і гаспадарчы графік, і іншае... Абавязкова знойдзецца той, каго ўсе навокал лічаць мясцовай бясшкоднай звар'яцелай знамяцісцю. І той, ад чый-го імя прабягае халадок па спіне, з кім ніхто не хоча звязвацца...

«Нават нягледзячы на тое, што кожны раз Актор граў трагічную ролю, заўсёды перад спектаклем ён быў вясёлы». Алесь Дубоўскі разважае аб фартуне акцёраў, складанасцях у прафесійным станаўленні, як рамантызаваны знешні вобраз куміра глядачоў ператвараецца ў вобраз стомленага чалавека, які паступова губляе цікавасць да сваёй працы і сілы змагацца. У процівагу персанажу апавядальніка — маладога акцёра, які хутка выгарае, вымалёўваецца зусім іншы — дарослы, мудры, на першы погляд, заўжды натхнёны і поўны імпульсу, дасведчаны. Аўтар задае пытанне, чаму ва ўзнёсласці і любові да справы сталы акцёр памірае.

«Хлеб — задумка чыста Божая, але ствараль і спажываць яго належыць чалавеку». У роздуме «Чорная скібка» Казіміра Камейшы — кругаглед чалавека існавання, традыцыйнага, найперш сялянскага, у павязі з вялікай каштоўнасцю, сімвалам жыцця, тытанічнай, карпатлівай, цяжкіх прац — Хлебам. Паслядоўнасць стварэння яго (так, не нарыхтоўкі прадуктаў і іх прыгатавання) суправаджае чалавека, праходзіць з ім свой асаблівы цыкл. Аўтар дзеліцца сваімі ведамі аб тым, як даставалася «чорная скібка», аб прыладах працы ў яго сям'і і мясцовасці, якія дапамагалі хлеббаробу, якімі значнымі былі, напрыклад, плуг: «А плуг укралі. Драмаў ён спакойна

ў прысклепку, ды драмаў нядоўга. Глянулі аднойчы — а плуга няма. Плакала па ім мама, злаваліся мы з братам. Я нават верш напісаў пра гэта». Тэкст філасафічны, але падобны да белетрызаванага і глыбока асабістага этнаграфічага даведніка, напоўненага кранальнасцю і павагай да свайго мінулага. Аповед расквечваецца і дзякуючы засвоеным пісьменнікам з маленства народным песенькам, прыказкам, прымаўкам, а таксама фрагментам твораў мастацкай літаратуры яго паплетнікаў-паэтаў.

«Усё спраўдзілася — рукапісы і кнігі. І словы — гарачыя, жывыя. Яны па-ранейшаму нараджаюцца ў глыбіні яе сэрца. Хіба гэта не цуд?». Алёна Брава апавядае пра тое, як праз перашкоды жанчына спраўджае мары і дасягае таго, што з вышыні гадоў падаецца складаным і немагчымым. У адным з даўніх інтэрв'ю пісьменніцы (знойдзенага мною на старонках газеты «Звязда», прымеркаванага да выхаду першай кнігі «Каменданцкі час для ластавак», 2004) ёсць выказванне, што «не паспытаўшы ўсё «на ўласнай скуры», немагчыма напісаць рэч, якая б адпавядала жыццёвай праўдзе і эмацыянальна кранала чытача». Акурат, адкрываючы пакрысе чарговыя публікацыі Алёны Брава, разумееш, што яны кранаюць — праз дэталі, апісанні пачуццяў, якія можна зафіксаваць такім дасканалым чынам, толькі пражыўшы.

«Імёны герояў гэтай аповесці могуць не супадаць з рэальнымі, але гэта праўдзівая гісторыя адной сябрыні». Так званую «Сагу юнацтва» Навума Гальпяровіча «Чырвоны мост» можна лічыць лагічным працягам праявітых твораў, што друкаваліся ў «Маладосці». Гэта апавесць, у якой прага еднасці, прага мець аднадумцаў, паплетнікаў, сапраўдных сяброў. У тэксце — пошук іх, знаходкі і аб'яднанне, і суіснаванне ў пэўным гамеастазе з усімі вартасцямі таго сяброўства — і з добрымі, і з дрэннымі, а потым — аддаленне і расстанне — страшнае, балючае, непапраўнае і незваротнае. Важнае праглядаецца ў творы: аўтар абсалютна не прыхарошвае ўласны вобраз — няёмкія здарэнні з мінулага, штосьці з таго, у чым ты не быў героем, у чым не стаў пераможцам, у чым ты хібіў, спрабаваў шмат разоў, павінен быў саступаць, быў безабаронны, але біўся як мог (ва ўсіх сэнсах). «Чырвоны мост» — пра неідэальнае рэальнае.

Дакранацца да жыцця іншых

Публікацыя нататак з запісных кніжак Уладзіміра Караткевіча за 1971 год, апрацаваных і каментаваных даследчыкам Пятром Жаўняровічам, завяршаецца ў чарговых «Знаках эпохі» (пачатак — у папярэдніх двух нумарах). Гэтым разам размова ідзе аб паездцы пісьменніка

ў экспедыцыю «Збору помнікаў гісторыі і культуры Беларусі» ў Бешанковіцкі, Чашніцкі і Лепельскі раёны Віцебскай вобласці з Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

Бязмежна сардэчныя, прыватныя і цёплыя ўспаміны, штрыхі да партрэтаў Міколы Купрэва і Рыгора Барадуліна са слоў Уладзіміра Ягоўдзіка ў «Люстэрку лёсу». Маюцца і прафесійныя заўвагі пра адметнасці творчасці калег, напрыклад: «Паэзія Купрэва мяне ўразіла дзіцячай заварожанасцю жыццём і роднай прыродай, адметнай інтанацыяй, яго думкі і вобразы не ўкладваліся ў звыклых ямбы і харэ», альбо пра нястомнае пачуццё гумару «дзядзькі Рыгора»: «Сам дзядзька быў нястомны жартайнік і рагатун, ён валодаў чароўнай палачкай бенгальскага агню, адкуль сыталіся то някучыя іскрынікі, то калючыя ільдзінікі». Аўтар дзеліцца асабістымі ўражаннямі ад перасячэнняў з пісьменнікамі, асобных выпадкаў сустрэч, яны выклікаюць дзесьці ўсмешку, а дзесьці і сум. Такая захапляльная ў чытанні мемуарыстыка дазваляе паглядзець зусім іначэй на звыклых і нібыта недасяжных класікаў са старонак біябібліяграфічных даведнікаў, Вікіпедыі, збораў твораў ці падручнікаў. І гэта няпроста — раскрываць падрабязнасці чужога жыцця ў кантэксце ўласнага.

Далей пра асабістае — традыцыйны музейны знаходкі ад Міколы Труса з фонду старадрукаваных выданняў і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Гэтым разам, колькі нумар мякка года, — віншавальныя. Напрыклад, паштоўкі Алёся Адамовіча да Леанілы і Галіны Гарэцкіх, ліст Васіля Быкава да Эдзі Агняцвет (маецца і ілюстрацыя), ці цэлы верш-прысвячэнне Максіма Лужаніна Кузьме Чорнаму, «каб акрыяў» (датаваны 1943 г., месца стварэння — Масква), вядучы рубрыкі пазначае, што «твор можа разглядацца як працяг бурлескна-травестыйных традыцый беларускіх паэм XIX ст. — «Энеіды навыварат» і «Тараса на Парнасе».

Што прынёс «З архіваў» Ігар Запрудскі? У апошнім нумар 2023 паспеў матэрыял «Няхай усе бачаць, якая пекная наша вёска...»: да 100-годдзя выдання часопіса «Маладняк». А заснаваны ён на ўражанні аўтара ад убачаных графічных ілюстрацый, змешчаных на старонках выдання яшчэ ў 1923 годзе, якія звязаны з «паўднёвым прысталіччам» — Сenniцай, Канючыцамі, Ігнаціцамі. Матэрыял пра часопіс, пра аднаго з яго ілюстратараў — Паўла Макаравіча Гуткоўскага, пра тое, як названыя геаграфічныя пункты і іх насельнікі адзначыліся ў «Маладняку».

Знаходкі з Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі Міхала Несцярковіча тычацца мінулага Мсціслаўшчыны і ваколіц. Два апублікаваныя з тлумачэннямі дакументы адносяцца да перыяду канца XVII — сярэдзіны XVIII стст. і апавядаюць перадачу маёмасці ў спадчыну.

«Пабачыў, на якой паперы (на паперы ад мяхоў з-над цэменту) пісаліся зялёнай перакладай А. Міцкевіча». Літаратурна-крытычныя старонкі адведзены ў часопісе артыкулу Алёся Карлюкевіча, прысвечанаму выяўленню постаці паэта, празаіка, перакладчыка, краязнаўцы, святара Пятра Бітэля ў «дзённікавай прозе» пісьменніка і рэдактара Віктара Шніпа на матэрыялах кнігі «Трава бясконцасці» (2018).

«Не дакранацца нават. Падгледзець». Такую заўвагу робіць аглядальніца Ксенія Зарэцкая ў дачыненні да мастацтва. У прыватнасці да кінематографа. Гаворка ідзе аб кітайскіх кінастужках, прадстаўленых на фестывалі «Лістапад», «Цёмны лес» Цуй Чжэ і «Воін месяцовага святла» Инг Хонга (дарэчы згадаць, што апошняя атрымала прыз за найлепшую аператарскую работу ў Мінску).

Кацярына ЦІМАНОВІЧ

«Калі ласка!» — запрашэнне з Татарстана

Пяць гадоў назад, у 2018 годзе, у Казані пачыла свет анталогія беларускай паэзіі на татарскай мове. Пад адной вокладкай сабраны творы 30 беларускіх пісьменнікаў. Адкрыў зборнік «Хуш калісез — Калі ласка!» пераклад славутага ўрыўка з прадмовы Францыска Скарыны да выдадзенай ім кнігі «Юдзіф».

А следам былі змешчаны вершы Францішка Багушэвіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Міхася Чарота, Уладзіміра Дубоўкі, Пятруся Броўкі, Пятра Глебкі, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова, Рыгора Барадуліна, Янкі Сіпакова, Юрыя Сапажкова, Міколы Чарняўскага, Віктара Гардзея, Раісы Баравіковай, Міхася Пазнякова, Міколы Мятліцкага, Уладзіміра Марука, Таццяны Сівец і іншых класікаў і сучаснікаў. Укладальнікамі кнігі выступілі: з беларускага боку — Алесь Бадак, з татарскага — Рэнат Харыс. Усе творы беларускіх паэтаў на сваю родную мову пераўвасобіў народны паэт Татарстана Рэнат Харыс.

Крыху пра Рэната Харыса. Нарадзіўся будучы татарскі пісьменнік 6 мая 1941 года ў вёсцы Ялховае Возера Цыльнінскага раёна Ульянаўскай вобласці ў сям’і сельскіх настаўнікаў. Закончыў Казанскі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт. У 1963—1964 гг. настаўнічаў у Арскім педагогічным вучылішчы (Татарстан). У 1965—1971 гг. працаваў літсупрацоўнікам у розных рэдакцыях Татарскай АССР. З 1971 да 1973 гг. — адказны сакратар Саюза пісьменнікаў Татарскай АССР. З 1971 да 1974 гг. пісьменніцкую арганізацыю аўтаномнай рэспублікі ўзначальваў паэт Закі Нуры. Старэйшы на два дзясяткі гадоў за свайго калегу, пісьменнік і кіраўнік творчага саюза меў баявы вопыт, быў удзельнікам Вялікай Айчыннай вайны. Свой першы бой 19-гадовы пагранічнік Закі Нуры (сапраўднае прозвішча Закі Нурутдзінаў) прыняў у Беларусі ў чэрвені 1941-га... Пасля былі новыя баі, акружэнне, фронт, які адкаціўся на Усход. Малады татарын застаўся на акупаванай фашыстамі тэрыторыі. Пашчасціла трапіць у партызанскі атрад. Спачатку пагранічнік становіцца падрыўніком. Узрывае чыгуначныя масты, эшалоны, нямецкую тэхніку. З часам легендарны Канстанцін Заслонаў прызначае Закі камандзірам коннай разведкі. Атрад на той час становіцца партызанскай брыгадай... У шэрагах народных мсціўцаў Закі Нурутдзінаў знаходзіўся да самага вызвалення Віцебшчыны, Беларусі. Адзнакі баявых подзвігаў партызанататарына — ордэн Айчыннай вайны II ступені і медаль «Партызану Айчыннай вайны» I ступені. Учарашняга партызана прызначаюць намеснікам старшыні Аршанскага гарвыканкама. Закі займаецца аднаўленнем народнай гаспадаркі. На памяць прыходзяць веды, якія ён набыў у лесатэхнічным тэхнікуме. І яшчэ малады чалавек піша вершы на роднай татарскай мове. У Беларусі Закі пазнаёміўся — яшчэ ў партызанскім атрадзе — з дзяўчынай Ваяляй. З ёю і вярнуўся праз колькі гадоў у родны Татарстан.

Адзін з першых вершаў татарскага паэта пра Беларусь:

Да світання прабіўшы ў дазоры,
Як і хвой,
Я ўвесь у расе,
Што вартуюць спрадвек касагоры
І палеткі ў вясновай красе.

З лугавін узыходзяць туманы.
Сонца бліснула ў кронах ярчэй.
І настой я ўдыхаю
духмяны,
Што ад явараў белых цячэ.
Дол ігліцаю летаішняй хруснуў.
Я іду
і вось-вось запяю.
Ранак ціхі ў бары беларускім,
А напамніў ты Волгу маю!
(Пераклад Івана Калесніка)

...Працуючы поруч са старэйшым таварышам, штодня сутыкаючыся з ім, Рэнат Харыс даволі шмат чуў ад свайго кіраўніка добрых слоў пра Беларусь і беларускую літаратуру, пра беларускіх паэтаў. Закі Нуры неаднойчы наведваўся ў Оршу, у Мінск. Быў адзначаны званнем ганаровага грамадзяніна горада Оршы.

Вось у прадмове да кнігі «Калі ласка...» народны паэт Татарстана Рэнат Харыс і піша: «Асабліва цікавасць да Беларусі ўзнікла ў мяне недзе ў 1971 годзе ў перыяд працы адказным сакратаром Саюза пісьменнікаў Татарстана. Тады старшынёю Саюза пісьменнікаў Татарстана працаваў вядомы паэт Закі Нуры (Нурутдзінаў Закі Шарафутдзінавіч). Ён часта ўспамінаў пра сваё “лясное” жыццё ў час вайны, калі змагаўся супраць фашыстаў у партызанскім злучэнні Канстанціна Заслонава... <...> Пра гэты перыяд свайго жыцця ён напісаў у кнізе апавяданняў “І мёртвыя помсцілі”. Ганаровы грамадзянін горада Оршы Закі Нуры заўсёды падтрымліваў кантакт з беларускімі пісьменнікамі, перакладаў на татарскую мову іх творы і выдаваў кнігі».

Верш Закі Нуры — «Мая любоў нязгасная да Беларусі»:

Хоць наша Перамога назаўжды
Мяне даўно з табою разлучыла,
Ды не забудуцца ніколі дні,
Калі хадзіў дарогамі тваімі
І грэўся каля вогнішчаў лясных.

Нярэдка пра походы ўспамінаю.
І хоць нялёгкай спарваю заняты,
Здаецца, на будоўлях я тваіх,
Здаецца, на палях тваіх не гошчэ я,
Дзе з небам збжына гамоніць.

(Пераклад Івана Калесніка).

Быў і другі важны штуршок да развіцця беларускіх зацікаўленняў Рэната Харыса... У вёсцы Пячышчы Верхне-Услонскага раёна на беразе Волгі адкрыўся музей класіка беларускай літаратуры Янкі Купалы. Народны пясняр Беларусі знаходзіўся ў Татарстане ў эвакуацыі. Музей быў створаны ў многім дзякуючы падтрымцы Закі Шаруфутдзінавіча. «...У гэтым музеі, — чытаем у прадмове Рэната Харыса, — праз жыццё і творчасць Янкі Купалы для мяне шырай адкрыліся дзверы ў свет беларускай літаратуры. Побач з вядомымі па школьных падручніках Янкам Купалам і Якубам Коласам паўсталі Максім Танк, Пятрусь Броўка, Аркадзь Куляшоў і іншыя. Неверагодных маштабаў бяда, прынесена фашыстамі на беларускія землі, з узрушальнай сілай адлюстроўваецца ў іх творах і пераўтвараецца ў гімн багатырскай вынослівасці і жыццялюбству беларускага народа».

Рэнат Харыс у 1973—1982 гг. займаў пасаду намесніка міністра культуры Татарскай АССР. У 1982—1989 гг. паэт — галоўны рэдактар літаратурнага часопіса «Казан утлары». У 1990—1995 гг. — рэдактар газеты «Татарстан хэбэрлэра» і адначасова — старшыня Мандатнай камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Татарстан. Наступныя чатыры гады пісьменнік займае пасаду намесніка Старшыні Дзяржаўнага Савета Рэспублікі Татарстан. З 1999-га года Рэнат Харыс — член Пастаяннай Камісіі Дзяржаўнага Савета Рэспублікі Татарстан па сацыяльных пытаннях, справах дзяцей і моладзі, старшыня Камісіі па ўсталяванні ідэнтычнасці тэкстаў законаў Рэспублікі Татарстан на татарскай і рускай мовах. Р. Харыс быў народным дэпутатам парламента Рэспублікі Татарстан трох скліканняў.

Рэнат Харыс неаднойчы наведваў Беларусь. У 2009 годзе прыняў удзел у Дні беларускага пісьменства ў Смаргоні. Наведаў Кушляны, пазнаёміўся з Літаратурным музеем Францішка Багушэвіча. У тыя вераснёўскія дні разам з татарскімі пісьменнікамі (гасцяваў у Беларусі разам з Рэнатам Харысам і другі народны паэт Татарстана — Роберт Мінулін) у Смаргоні былі і беларускія творцы — Мікола Мятліцкі, Алесь Бадак, Юрый Сапажкоў, Віктар Шніп...

Фота Кастуся Дробава.

Рэнат Харыс.

А за тры гады да гэтага, у 2006-м, татарскі перакладчык беларускай паэзіі наведваў на Віцебшчыне мемарыяльны комплекс «Рыленкі» (гэта Дубровенскім раёне), дзе пахаваны яго зямляк кампазітар Фарыд Ярулін — аўтар балета «Шурале». Ярулін загінуў каля вёскі Ніжняя Тухіня ў кастрычніку 1943 года. З прадмовы Рэната Харыса да анталогіі беларускай паэзіі на татарскай мове: «...Гэтая старонка звязана і з подзвігам Мусы Джаліля і яго паплечнікаў. У лютым 1943 года 825-ы батальён легіёна “Ідэл-Урал”, створаны і адпраўлены фашыстамі для барацьбы з беларускімі партызанамі, менавіта тут, на Віцебскай зямлі, паўстаў і, перабіўшы сваіх камандзіраў, перайшоў на бок партызан, і 506 чалавек папоўнілі партызанскі атрад Гурко. У гэтай старонцы ваяваў, недалёка ад горада Оршы застаўся ў акружэнні і трапіў у палон аўтар рамана “Разбураны бастыён”, аповесці “Паміж жыццём і смерцю” Набі Даўлі. І ён захоплена гаварыў пра беларускі народ...»

Гартаю кнігу «Калі ласка...» (яна выйшла ў Казані накладам 500 экзэмпляраў) і разважаю пра тое, што яе з’яўленне на свет у 2018 годзе — як своеасаблівы мост для далейшага развіцця беларуска-татарскіх літаратурных стасункаў. Праз год, у 2019 годзе, у Казані выйдзе яшчэ адна беларуская кніга: «Санеты» Янкі Купалы. Арганізаваў гэтае выданне ізноў жа Рэнат Харыс. Памятаеце купалаўскія радкі?

На суд вам, кніжнікі, сябе я аддаю,
Судзіце па стаяцях, як піша ваш закон;
Было ж жыццё мне — узаконены прыгон,
Хоць я не даў вам

і не дам стаптаць душу сваю.

Мінаў я вашу фарысейскую сям’ю,
Мяне не збэсціў вашым ідалам паклон,
Калі ж з грудзей і вылятаў

пракляцця стогн,
То кляў я сам сябе і мук сваіх змяю.

Нічым грашыць ад вас грашнейшым

я не ўмеў, —

Піў чарку крыўды і цяплення — усё да дна,
І не спаганіла мяне аблуды ні адна.

Адзін грэх толькі лёг мне на душу, як леў,
Праступак, суддзі, мой:

я сэрца, сэрца меў!

Але ці ж гэта так страшэнная віна?!

У 2019 г. у Мінску выйшаў зборнік санетаў Купалы на мовах народаў свету. Усяго, акрамя мовы арыгінала, — на 16 мовах: армянскай, грузінскай, іспанскай, кітайскай, літоўскай, мангольскай, рускай, сербскай, славацкай, табасаранскай, украінскай, французскай, чачэнскай, чувашскай, шорскай... І на татарскай — згаданы пераклад народнага паэта Татарстана Рэната Харыса.

Паэту, перакладчыку, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі Расійскай Федэрацыі Рэнату Харысу ў маі 2024 года споўніцца 83 гады. Добра было б, не чакаючы іншай, болей круглай даты, адзначыць шчырага прапагандыста беларускага мастацкага слова. І творчымі, і дзяржаўнымі ўзнагародамі... І лішні раз праявіць перакладчыцкую зацікаўленасць да творчасці самога Рэната Харыса — таксама не лішні беларускі клопат. Шматгадовая ўвага да беларускай нацыянальнай паэзіі дарагога варт! Нізкі паклон за гэта народнаму паэту Татарстана Рэнату Харысу!

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Валянцін СЕМЯНЯКА

Пачуцці

Пакладу пачуцці на паперу —
Боль і радасць, крыўду і слязу.
Беламу я аркушу даверу
Тое, што нікому не скажу.

Буду сёння шчырым, як ніколі,
Тайны ўсе нанізваць на радкі.
І, нарэшце, адпушчу на волю
Сутнасць мар і дум сваіх цяжкіх.

У памылках буду прызнавацца,
Аб заганах без маны казаць
І аб тым, як марыў не здавацца
Лёсу, не забуду напісаць.

Вершам раскажу і аб каханні,
Што лягло на сэрца злым рубцом,

І аб тым, як добра часам раннім
Пацалунак адчуваць праз сон.

Дробязі старанна зарыфмую,
Велічнае дробязным зраблю.
Апішу я ўсё, аб чым сумую,
І адкрыю тое, што люблю.

Адпушчу ў сусвет: чытайце, людзі!
Думайце, што праўда, а што — не.
І гадайце, калі час вам будзе:
Што пра вас, а што тут пра мяне.

У Сынковічы, у храм

На жыццёвых сцежках-пуцявінах
Шмат чаго даводзіцца сустраць.
І за ўсё мы Госпаду павінны,
І за ўсё мы ўдзячны насамрэч!

Боль і радасць, поспех і няўдачу
Ён нам насылае нездарма —
На карысць і грошы, і нястача,
На карысць і лета, і зіма.

А калі даб'юць выпрабаванні,
Раздзяліўшы сэрца папалам,
Каб не ўпасці ў грэх расчаравання
Я прыйду ў Сынковічы — у храм.

Тут знайду ратунак ад паразы,
Падлячу тут хворую душу,
Тут пачую важныя адказы,
А на штосьці сам тут адкажу.

Пастаю сярод магутных сценаў,
Памаўчу, паплакаўшы ў цішы,
Упаду з малітвай на калені —
Паклянуса болей не грашыць.

І, адчуўшы зноў у сэрцы радасць,
Вытру з твару горкую слязу.
Ласку Бога і Яго спагаду
З лёгкасцю па свеце панясу.

Матылёк і зорка

Я думаў, ты — Сонца! І, як матылёк,
Ляцеў да цябе, мая зорка.
Быў шлях мой бясконцым, я сіл не бярог
І момантаў зведаў шмат горкіх.

Навокал было столькі зорак другіх,
Яны мяне клічуць і сёння.
А я ўсё ляцеў, не зважаўшы на іх,
Ляцеў да цябе, як да Сонца.

Як хмары цябе закрывалі, злаваў,
Збіваўся з маршруту цяжкаго.
На кіпны і здзекі людзей не зважаў —
Не слухаў, не бачыў нікога.

Знасіліся крылы на гэтым шляху
І яркія фарбы паблеклі,
А я ўсё спяшаў, не баяўся граху,
Гатоў да пакутаў у пекле.

І вось я з табой, але холадам злым
Мяне твой пагляд сустрэае.
А я і не ведаў, што зоркі зусім
Халоднымі часам бываюць.

Успамін

Як згасне дзень яшчэ адзін,
Адывдзе ў вечнасць назаўсёды, —
Знайсці магчыма сто прычын,
Каб памяць з сумам не гартаць.

Ды ёсць хваляючы ўспамін,
які пры першай жа нагодзе
Найпрыгажэйшую з жанчын
Зноў здольны да мяне вяртаць.

Такое можа быць у сне
Або ў старой прыгожай казцы —
Яна прыходзіць да мяне,
Каб асаладай наталіць.
Ізноў мой зрок не праміне
Яе вачэй. І, можа здацца,
У глыбіні душы кране
Струну, што песняй загучыць.

І я адчую прыгажосць
У гэтых гуках адмысловых,
Калі пакліча вечар ноч,
Каб сэрца сумам гартаваць.
І толькі мой жаданы госць
Сярод сяброў старых і новых
Напомніць мне адчаю моц
І безвыходнасці пячаць.

А потым прыйдзе новы дзень
Віхурай думак і сюжэтаў,
Імклівай чарадой падзей
Закружыць у вірах праблем.
І вечны тлум ізноў скрадзе
У коле твараў і партрэтаў
Шмат блізкіх сэрцаў і людзей,
Адкрыўшы безліч іншых тэм.

Але які б мой лёс ні быў,
Што б неба ні наганавала —
Я ўдзячны дню, які дарыў
Сустрэчу з гэтым пачуццём.
І бласлаўляю той матыў,
Якім душа мая іграла,
І вусны той, з якою піў
Хмяльное дзіўнае піццё.

Расціслаў БЕНЗЯРУК

Трыпціх вяртання

1. Прыпынак у Мінску

Вятрамі сарваны на восені ліст
Каіўся, як звонкая песня...
Спяшаўся Максім Багдановіч у Мінск —
У горад, прыветны з маленства.

Прыехаў дадому, каб тут працаваць
(Гасподзь лёс для кожнага вершыць),
Стаў бежанцам дружна юнак памагаць,
Пісаў незабыўныя вершы.

Збіраўся пажыць ён, напэўна, гады...
(Здароўе ўсё горай і горай).
Прыпынак нядоўгі — ён Мінск назаўжды
Пакінуў, каб ехаць да мора.

«Вянок»-запавет для людзей пакідаў,
Што «сплецены» ў радаснай скрусе.
...У Ялце далёкай паэт паміраў
З трызненнямі аб Беларусі.

2. На магіле паэта

Я далёка прытулак знайшоў,
Але ў тут Беларусь, мусіць, сніцца?!
Я прыйшоў, каб табе пакланіцца,
Са спазненнем на споведзь прыйшоў.

Я прынёс прывітанне здалёк —
Ад зямлі, тваім вершам апетай,
Ад палёў, у якіх кожным летам
Зацвітае ў жытах васілёк.

Я стаю і маўчу. Цішыня.
Што, прароцтва, Паэце,
збываецца:
«Беларусь, твой народ дачакаецца
Залацістага, яснага дня»?

3. Шукаем свае карані

Вы, любяя краю, спачын ад дарог
Далёка знайшлі на чужыне:
У Ялце — Максім,
а ў Уральску — Змітрок,
Хаця Беларусі служылі.

Праходзяць стагоддзі, змяняюцца дні,
А мы ўсё шукаем свае карані,
Бо ў нас, беларусаў, адвеку зарок
Ляжаць-спачываць між сваімі...
Вярнуўся дадому Бядуля Змітрок.
Што сніцца на поўдні Максіму?..

Слова

Было гадзіны дзве ці тры,
Калі ў дрымоце соннай мроіў,
Сказаў мне голас унутры:
«Што ж, выбірай для бітвы зброю,
Калі змагаешся са злом,
Адолець каб яго на злом!»

Акрыўся б рыцарскім плашчом,
Калі б валодаў адмыслова
Я дзідай, шабляй ці мячом.
«А ты вазьмі за зброю слова! —
Мне той жа голас напярочыў. —
Шчэ людзі спяць —
адкрыў ім вочы!..»

І ўзяў я слова ды панёс
Народу, каб не ўмёрла праўда.
Нялёгкі мне дастаўся лёс,
Ды адстунаць не маю права:
Гартую слова, быццам сталь,
Каб зазвінела, як крышталё.

Ніна ГАРАГЛЯД

Учараіні дзень не адклічаш.
Згінуў ён — і кругі па вадзе...
Ты даўно ў жыцці маім лішні.
Я не з тых, хто чужое крадзе.

І званкі, і прызнанні — пустое.
Не трывож мой самотны быт.
Столькі зім,
столькі летаў між намі —
Застаецца адно: забыць.

Хату матчыну
Брат прадаў «з малатка».
І няма куды ехаць,
Няма больш кутка.
Гаспадарцаў цяпер там
Чужыя людзі...
І туга разрывае
Грудзі:
Хата родная
Сніцца мне.
І матулька святая
Ў акне.

Бутон падманутай душы
Не распускаецца.

Не стану я грашыць,
Каб зноў не каяцца.

І рукі адвяду твае
Ад сукні гузікаў.
Не грае для мяне
Кахання музыка.

Фальшывама пагляду воч
Душа не верыць.
Цябе праводжу ў ноч.
Заплачуць дзверы.

Дождж барабانیць па даху.
Шэпчацца з ночкай — свахай.
Да хаты ён праз бульбоўнік
Пракраўся, нібы палюбоўнік.

Адкрыю я насцеж вокны.
Сарочка да ніткі прамокне.
Дождж плечы цалуе аддана...
А мо то не дождж, а каханы?

Не люблю, як у вочы ішкадуюць,
А за спінай — гора смакуюць.
Тут прытворныя «Ахі-вохі»,
Там: «Кусае сябе хай за локці!»

Хоць бяда пад акном гарцуе,
Толькі дух мой яна мацуе.
Хто пакутаў у сэрцы не мае,
Той і радасць ці распознае?

У вясковай драўлянай царкве
Пад малітву айца заплачу.
Азірнецца прыхаджанка
Як на грэшніцу, няйначай.

Пакаяння сляза. І ў душы
Ні адчаю, ні трывогі.
Толькі ціхая радасць святла
Ад размовы з Богам.

Змітрок МАРОЗАЎ

Мая маці Вера Паўлаўна (у дзявоцтве Кандрашова) прыехала на працу ў Язбоўскую сярэдняю школу ў 1952 годзе пасля заканчэння Аршанскага педагагічнага тэхнікума. Ад Язбоў да раённага цэнтра Халопенічы было 30 кіламетраў з добрым гакам. Вясной і восенню па раскідлай ад гразі, а ўзімку вечно замецанай снегам дарозе адзін раз на дзень нашпінгаваны людзьмі з райцэнтра, як кансервавая банка селядцамі, да Язбоў хадзіў рэйсавы ПАЗік. Таму галоўным сродкам перамяшчэння для язбоўцаў служыў гужавы транспарт (конь, запрэжаны ў калёсы ці сані), зрэдку веласіпед, які ў пасляваенныя гады для іх быў вялікай раскошай.

Педагагічны калектыў у Язбоўскай дзесяцігодцы ў пераважнай большасці сваёй складалі сталыя настаўнікі — былыя франтавікі і партызаны. Таму маладую настаўніцу яны ўспрынялі як сваю дачку. У школе вучыліся дзеці і падлеткі з 12 навакольных вёсак. Сярод іх было шмат юнакоў і дзяўчат, якія па ўзросце (была ж вайна) мала чым адрозніваліся ад маёй матулі. Маладая настаўніца выкладала матэматыку, кватаравала ў салдацкай удавы Мамічыхі. Там жа і пазнаёмілася з маім бацькам — Міцькам Марозавым.

Дарэчы, гэтае знаёмства маіх бацькоў адбылося дзякуючы... зламанаму абцасу старога матчынага чаравіка. Спагадлівая Мамічыха, паспачуваўшы бядзе сваёй кватаранткі, суцешыла: «Не бядуй, Верачка, ёсць у нас добры малец, за што ні возьмецца рабіць — усё ў яго руках гарыць: дзіравую страху адрамантуе, касу наклепле — хоць галіся, плут навадзе — конь з песняй ідзе, дзяжу зладкуе — камар паміж клёпкам і носу не ўточыць. А, як твой абцас падаб'е, будзеш у сваіх чаравіках на вяселлі польку танцаваць!»

Як у ваду глядзела Мамічыха! Праз нейкі месяц усе язбоўцы гулялі на вяселлі Міцькі Марозава і Веры Кандрашовай.

30 верасня 1953 года ў маладой сям'і нарадзіўся я. Маці распавядала, што майму з'яўленню на белы свет магілі перашкодзіць шэраг абставін.

Неяк пад вясну, калі матуля была цяжарная мной, бацька дамовіўся з дэдам Мікітам з'ездзіць у Чарэю на базар. Узялі з сабой і Веру. Набылі неабходнае і, калі вярталіся дахаты, да іх у вазок нахабна ўскочылі незнаёмыя дзецюкі, якія выйшлі з лесу, і прычапіліся да маці. Бацька, не доўга думаючы, уклеіў самаму настэрнаму ў нюхаўку і спусціў яму юшку, а сам даў лататы ў прыдарожны хмызняк. Уся бандыцкая хёўра пагналася за ўцекачом, а дзед Мікіта з пералыку сцэбануў драцянай пугай каня, які з дробнай рысы перайшоў на шпаркі галоп і панёс вазок што ёсць моцы. Гэта і ўратавала маю матулю, а з ёй і мяне ад помсты той воўчай зграі. Пад вечар спалоханыя ўцекачы вярнуліся ў Язбоў. Па дарозе ўстрыожаная маці ўвесь час пыталася ў дзеда Мікіты: «Што будзе з Міцькам?» «А нічога з ім не будзе, нікуды ён не дзенецца. Уцячэ...» — бурчаў у адказ

стары. І сапраўды, неўзабаве ў хату зайшоў бацька, босы: валёнкі скінуў з ног, каб не заміналі ўцякаць ад пагоні.

І другая, не менш важная, знакавая акалічнасць майго нараджэння. Калі я ўпершыню ўбачыў белы белы свет, вакол маёй шыі была абкручана радзінная пупавіна. Караліха, якая на печы прымала ў матулі роды, дзівіліся: «Пуд Божы, што дзіцёнак застаўся жывы! У Божай кашулі нарадзіўся...»

Пражыты немалы век. За гэты час мне не раз даводзілася трапляць у жыццёвыя ператрусы і расцярэбы. І кожны раз я прыходжу да адной высновы: усё-такі ёсць нада мной светлы анёл, які бараніў і бароніць мяне ад нядобрых людзей, гартуе маё грэшнае цела і душу ў пераадоленні шматлікіх перашкод у змаганні са злом, зайдрасцю, сквапнасцю, бяздушнасцю, абыякавасцю тых, каго я сустракаў на сваім зямным шляху.

У нашай немалой па сённяшнім часе сямейцы кожны з трох сыноў меў свае абавязкі. Калі сярэдні брат Рыгор быў больш прызвычаены да плуга і касы, то мне і малодшаму Алесю матуля даручала рабіць усю жаночую работу: прыбіраць у хаце, сушыць сена, палоць грады, ірваць крапіву, асот і лебяду для хатняй жывёлы, з надыходам вясны збіраць першае шчаўе. Нярэдка даводзілася цэлы дзень замест гульні ў футбол палоць грады, каб увечары маці адпусціла паглядзець чарговы кінафільм, які штомесяц прывозілі ў нашу школу раённыя кінамеханікі. Калі ў вялікай школьнай зале не хапала месца на лаўках, мы, вясковая дзятва, улетку і марознай зімой садзіліся на падлогу і з захапленнем глядзелі фільмы «Чапаев», «Судьба чловека», «Девочка ищет отца», «Алые паруса»...

Першай настольнай кнігай для мяне, як і для ўсіх першакласнікаў нашай школы, стаў «Буквар». Калі алфавіт я вывучыў на памяць за некалькі тыдняў, то з чытаннем па складах зведаў пэўныя цяжкасці. Памятаю, у буквары побач з адпаведнымі малюнкамі па складах напісана: «ра-мы, ша-ры», а я чытаю: «вокны, мячыкі». Калі ў маці лопалася цяргенне, я атрымліваў у плечы лёгкага кухтала.

Паступова мая вучоба пайшла на лад. Маці гаварыла, што праз год я чытаў тэксты бегла, з добрым вымаўленнем. Да дзявятага класа перачытаў літаральна ўсе кнігі, якія меліся ў бібліятэцы нашай Язбоўскай дзесяцігодкі. Ад Носава да Мапасана.

У раннім дзяцінстве доўгімі зімовымі вечарамі чытаў кніжкі Янкі Маўра, беларускія і рускія народныя казкі. Бабуля Анісія ў гэты час прала льяную пражу і пад манатоннае гранне самапрадкі спявала песні з мясцовага фальклору. У памяць запалі наступныя радкі: «А я жыта сеяла, сеяла, а я жыта сеяла, сеяла, а я жыта сеяла, брала лён...»

Крыху пазней пры цьмяным святле газавай лямпы (газнічкі) перачытаў усяго Гайдара, Жуля Верна, Пушкіна, Бадановіча, Купалу і Коласа. Балазе, мая матуля не замінала майму начному чытанню. У яе быў свой занятак. Дахаты са школы маці прыносіла таўшчэзны стос вучнёўскіх шыткаў і да глыбокай ночы таксама чытала, выпраўляла памылкі, ставіла адпаведныя адзнакі вясковым «матэматыкам». Дарэчы, у той час у нашай Язбоўскай сярэдняй школе, пачынаючы з восьмага, было па два паралельныя класы. У кожным з іх

Маці

Урывак з дакументальнай аповесці «Радзіма, радзіна, рабіна мая...»

налічвалася каля сарака вучняў з вялікіх навакольных вёсак Дубы, Калодніца, Харытанцы, Прошыка, Худава, Лютыя, Тапарышча, Запуткі і інш. Мінула дзесяць гадоў, як школу зачынілі, бо няма каго вучыць.

Нарэшце, у 1968 годзе, у Язбы панаяхала цэлая плойма гарадскіх «стаўбэшнікаў» (гэтак нараклі вясцоўцы каманду электрыкаў і брыгаду рабочых раённага лясгаса), якія бязлітасна выразалі грыбны Барок за нашай вёскай. Укапалі ў дол усцяж адзінай у вёсцы гразкай вуліцы высачэзныя сасновыя слупы, нацягнулі паміж імі правады і правялі ў кожную хату чаканую «лямпачку Ільіча». Калі мае бацькі выключалі электрычнасць і клаліся спаць, я прызвычаіўся чытаць пры святле жоўта-спелай, як спечаны матуляй блінок, зімовай поўні! Але нездарма людзі кажуць: «Да пары збанваду носіць».

Неяк пахавала вёска старога чалавека. Зімовым вечарам бацькі, прышоўшы з памінак, улегліся спаць, а я, як звычайна, прымасціўся з кніжкай каля акна, асветленага поўняй. Ужо добра захапіўся чытаннем, як пачуў спалоханы голас маці: «Міцька, няйначай мярцвяк ажыў. Глянь, вунь сядзіць каля нашага акна!»

Да мяне падбег бацька, смачна вылаяўся, успомніўшы і д'ябла, і самога Бога, з крыкам «я яму зараз пакажу мерцвяка» пабег да шафы, дзе вісела тоўстая нямецкая дзяга, на якой бацька не толькі вастрыў лязо брытвы перад тым як пагالیцца. Неаднойчы паспытаўшы пякучы смак бацькавай дзягі, я сугрунём кінуўся ў ложак і з галавой накрыўся коўдрай.

Пражыта большая частка адведзенага мне Богам часу. Непрыкметна падраслі ўнукі. Ды толькі зноў і зноў з невыказнай настальгічнай тугой я ўспамінаю сваё такое далёкае і разам з тым такое дзівоснае, блізкае сэрцу дзяцінства.

Ах ты поўня, мая поўня, —
Зімавых начэй ліхтар,
Зноў дзяцінства я прыпомніў,
Ночы светлыя. Буквар.
І хлапчук белгаловы
Ля паўночнага акна,
Як малітву, шэпча словы:
«Мама, ластайка, вясна...»
Сняць бацькі, а над іпакоўняй
Залаціцца жоўты шар...
Ах ты поўня, мая поўня —
У краіну слоў ліхтар.

У матулі быў вельмі прыгожы меладычны тэнар. Калі на святы ў нашай хаце збіраліся мясцовыя настаўнікі, яны разам з ёй спявалі папулярныя ў той час песні ваенных і пасляваенных гадоў. Асабліва зачароўваў мяне гармонік «Хромка» майго роднага дзядзькі Прошкі. Марак-падводнік Балтыйскага флоту цудоўна іграў песні «Три танкиста», «Катюшу», «Семёновну», «Страдания», вальс «Амурские волны». Бывала, як урэжа дзядзька Прошка на сваім гармоніку з пераборами на восем біндалікаў мясцовую полечку — не толькі жывы, але і мёртвы заскача!

Мне вельмі хацелася стаць гарманістам, не горшым за свайго дзядзьку Прошку. Гэтым жаданнем і прасьбай купіць гармонік я ўвесь час назаяў матулі. Урэшце, калі мне споўнілася дзесяць гадоў, яна не пашкадавала дваццаць пяць рублёў і купіла мне новую «Хромку». Асвоіўшы самастойна навуку

гарманіста, праз тры гады я пачаў іграць на баяне, не без поспеху выступаў на сцэне раённага Дома культуры, а падчас вучобы ў сельскагаспадарчай акадэміі іграў і спяваў у складзе агітбрыгады аграімачнага факультэта.

Яшчэ падлеткам я марыў паступіць на гістарычны факультэт Магілёўскага педагагічнага факультэта. Да заканчэння школы вывучыў гісторыю розных эпох і часоў, ад Аляксандра Македонскага да нашага часу. Але мой далейшы лёс у выбары прафесіі вызначыла маці. «Паступай, сынку, у Горацкую сельскагаспадарчую акадэмію на аграімачны факультэт», — прамовіла яна разважліва. Тым больш што ад Балбечана, дзе жывуць твае бабуля і дзядудзя, да Горак рукой падаць. Калі ж будзе цяжка з харчамі, старыя заўсёды дапамогуць.

Як у ваду глядзела матуля. У 1970 годзе я стаў студэнтам аграімачнага факультэта Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. А праз два гады бацькі перавезлі хату з Язбоў на радзіму маці ў вёску Панкратаўку.

Маці, якая пасля вайны вучылася ў Панкратаўскай сярэдняй школе, пасля пераезду ўладкавалася туды ж на працу завучам, адначасова выкладала ў старэйшых класах алгебру і геаметрыю. Ужо на пенсіі мая матуля яшчэ шэсць гадоў праводзіла з вучнямі малодшых класаў занятыя па сваёй любімай матэматыцы. За паўвека бездакорнай настаўніцкай працы атрымала ганаровы медаль «Ветэран працы».

Пасля заканчэння сельскагаспадарчай акадэміі, працуючы аграімамам у калгасах на Магілёўшчыне, а пасля ў Міністэрстве сельскай гаспадаркі, я пры першай нагодзе наведваў бацькоўскую хату, чым мог дапамагаў матулі па гаспадарцы, асабліва пасля смерці бацькі. На працягу дваццаці гадоў штомесца мы пісалі адно аднаму лісты, у мяне захаваўся больш за сотню лістоў ад маці. Акрамя гэтага, кожны тыдзень перазвонваліся.

Матуля расказвала пра свае надзённыя клопаты, трывожылася за мяне, хвалявалася за сваіх унучак. Кожны раз я прасіў яе пераехаць жыць да мяне. Але чуў катэгарычны адказ: «Што мне рабіць у вашай сталіцы? Не хачу быць для вас абузай. У вас і без мяне клопатаў хапае».

Калі матуля цяжка захварэла — зламала шыю бядра, мы з жонкай Таццянай забралі яе да сябе. Амаль месяц пасля аперацыі вучыў яе хадзіць, як некалі яна вучыла мяне рабіць першыя крокі ў жыцці.

Улетку матуля жыла ў брата Рыгора на Бешанковічыне, а пасля зноў у маёй гарадской двухпакаёўцы разам з цешчай Зінаідай Уладзіміраўнай, таксама хвораю на ногі. Удзвух весялей! Зімовымі вечарамі бабулькі спрабавалі спяваць песні сваёй маладосці. Час ад часу матуля з горыччу ў голасе скардзілася: «Гэта ж трэба, раней ведала столькі песень, а цяпер пачатак помню, а да канца даспяваць не магу, словы забыла!»

Неяк напрыканцы сакавіка прыехаў Рыгор, вырашыў забраць маці на лета да сябе. Перад прыездам брата маці штовечар мяне прасіла: «Нікуды я больш не паеду. Завязіце мяне ў Панкратаўку».

Да самага скону не забуду самотную ўсмешку маці ў зашклёным акне братавага легкавіка. Апошняю развітальную ўсмешку маёй дарагой, самай лепшай ва ўсім белым свеце матулі.

3 верай у будучыню

Чарговае падвядзенне вынікаў работ пісьменніцкай арганізацыі Магілёўшчыны за мінулы год адбылося ў студзені бягучага года. Справаздачны год у аддзяленні выдаўся насычаны і плённы. Шэрагі Магілёўскага аддзялення СПБ папоўніліся адразу двума выдатнымі аўтарамі — Аленай Любчанка (Курэк) і Святланай Цмугуновой, якія актыўна ўключыліся ў работу.

Пісьменнікамі Магілёўскага аддзялення СПБ у выдавецтвах Беларусі выдадзена 20 кніг і больш паловы з іх — за дзяржаўны кошт.

Вельмі добра, калі чытач застаецца некаторы час сам-насам з тым ці іншым творам і перажывае тое, што ўклаў у яго пісьменнік. Аднак не меней важна праводзіць і сустрэчы пісьменнікаў з чытачамі. Чалавек, асабліва малады, які часам у нечым сумняваецца пад націскам нездаровай фэйкавай інфармацыі, у працэсе жывой гутаркі можа набыць правільны арыенцір у сваім светапоглядзе. А такіх сустрэч пісьменнікі Магілёўскага аддзялення правялі каля 800. Гэта Дзень ведаў, урокі мужнасці і памяці ва ўстановах вышэйшай, агульнай сярэдняй і прафесійна-тэхнічнай адукацыі «Нам гэты свет завешчано беречь», шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных Тыдню дзіцячай кнігі і Міжнароднаму дню роднай мовы, уключаючы літаратурны марафон, аўтарскія чытанні на базе гарадскіх бібліятэк «Вялікія чытанні. Сустрэчы на Парнасе», цыкл сустрэч у межах інфармацыйна-адукацыйнага праекта «Школа актыўнага грамадзяніна» (ШАГ), марафон легніх чытанняў у бібліятэцы пад адкрытым небам «Аптэка для душы» і інш. За выніковы перыяд найбольш актыўна працавалі Вольга Бялова, Жанна Міус (Усцінава), Алеся Цэван, Наталля Ніканчук, Галіна Пярун, Алена Кісель, Алена Курэк (Любчанка), Алёна Беланожка (Пруднікава), Мікалай Леўчанка, Уладзімір Ясеў, Наталля Азаранка, Марына Сліўко, Уладзімір Іскроў, Віктар Кунцэвіч, Уладзімір Харланцэў, Валянціна Габрусева і інш.

У сваю чаргу ім ёсць з каго браць прыклад і на каго раўняцца. Адзін з іх — старшыня аддзялення Алесь Казека, аўтар цудоўных вершаў і паэм. А яго паэтычныя апавяданні «Час сяўбы» і «Радодка» з'яўляюцца працягам коласаўскай энцыклапедыі сялянскага жыцця.

У 2023 годзе працягвалася рэалізацыя маладзёжнага патрыятычнага праекта «Песня роднай зямлі», створанага разам з Магілёўскім дзяржаўным каледжам мастацтваў пры фінансавай падтрымцы Магілёўскага абласнога аддзялення Беларускага фонда міру і ўсеабавай падтрымцы Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта. Кіраўніком праекта з'яўляецца аўтар паэм «Медуніца» і «Марыйка» Алесь Казека, які сам удзельнічае ў пастаноўцы.

За справаздачны перыяд праект убачылі і абмеркавалі жыхары 10 раёнаў

Магілёўскай вобласці, студэнты і выкладчыкі МДУ імя А. А. Куляшова, навучэнцы ўстаноў адукацыі г. Магілёва і г. Бабруйска.

Апроч гэтага, пастаноўка літаратурна-пластычнай кампазіцыі па паэме «Марыйка» дэманстравалася на мемарыяльным комплексе «Памяці спаленых вёсак Магілёўскай вобласці» у в. Боркі пры правядзенні семінараў, патрыятычных праектаў і акцый.

Убачылі яе і ўдзельнікі II Рэспубліканскага фестывалю дзіцячай міратворчасці «Дзеці за мір» і маладзёжнай патрыятычнай акцыі «Скажы сваё слова за мір».

У мінулым годзе штомесечна ў літаратурным салоне МДУ імя А. А. Куляшова праходзілі пасяджэнні літаратурнай гасцёўні «Магія слова», якія арганізоўвае

юза пісьменнікаў Беларусі, Магілёўскім абласным аддзяленнем Беларускага фонда міру пры падтрымцы Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта. У ёй прымала ўдзел кіраўніцтва Магілёўскай вобласці, прадстаўнікі Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі, Пасольства Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь, Кіраўніцтва Беларускага фонда міру, пісьменнікі з Беларусі і Расіі на чале са старшынямі творчых аб'яднанняў Алесем Карлюкевічам і Мікалаем Івановым.

Пісьменнікі прынялі ўдзел у абласным маладзёжным патрыятычным праекце «Дарогамі памяці і Славы». Сёлета яго ўдзельнікамі сталі маладыя людзі не толькі Магілёўшчыны, але і Ленінградскай, Смаленскай, Бранскай, Астраханскай вобласці і Хабараўскага краю.

Пісьменнікі Магілёўшчыны падчас справаздачнага сходу.

Алена Кісель. Таксама Алена Уладзіміраўна актыўна працуе ў галіне крытыкі, з-пад яе пера ў 2023 годзе выйшлі такія важкія артыкулы як «Чатыры погляды на кнігу Жанны Міус «На пытанне — ёсць паданне»», «Якой павінна быць крытыка?», «Выпрабаванне часам, або Пяць пытанняў да паэмы Алеся Казека «Марыйка»», «Ці можа састарэць паэзія?», «Фэнтэзі: папулярнае і... не прызнанае?», «Ці патрэбна нам цензура?», «Дзе вырошчваюць крытыкаў?».

Гэтыя артыкулы друкаваліся ў газеце «Літаратура і мастацтва», часопісе «Малодосць», на сайце Саюза пісьменнікаў Беларусі. Алена Кісель уваходзіць у склад секцыі крытыкі СПБ.

У маі мінулага года ў Касцюковічах прайшоў VII рэгіянальны фестываль паэзіі і аўтарскай песні «Пісьмянкоў лут — 2023». Свята сабрала творчыя калектывы, пісьменнікаў, майстроў народнай творчасці. Фестываль займае годнае месца ў культурнай прасторы Магілёўскай вобласці і кожны раз дорыць выдатную магчымасць агунацца ў атмасферу паэзіі і музыкі.

Прыклад супрацоўніцтва — Міжнародная канферэнцыя «Это нужно — не мертвым! Это надо — живым: Буйничское поле — поле памяти», арганізаваная Магілёўскім абласным аддзяленнем Са-

прайшла сустрэча з беларусамі Камчаткі, прымеркаваная да Дня народнага адзінства, у якой прынялі ўдзел Алесь Казека і Уладзімір Ясеў.

У Пушкінскім цэнтры Беларуска-Расійскага ўніверсітэта адбылася сустрэча студэнтаў спецыяльнасці «Замежнае рэгіёназнаўства» з членамі Саюза пісьменнікаў Беларусі Аленай Кісель, Вольгай Бяловай і Жаннай Міус. Ладзіўся таксама асветніцкі тэлемот са студэнтамі Расійскага ўніверсітэта дружбы народаў.

У мінулым годзе Магілёўскім аддзяленнем праведзены Міжнародны літаратурны конкурс «Это нужно — не мертвым! Это надо — живым!», II Рэспубліканскі конкурс беларускамоўнага верша «З табой маё слова, Радзіма», прысвечаны Году міру і стваральнай працы; літаратурны конкурс «І кружыцца планета Куляшова» і шэраг творчых спаборніцтваў з удзелам магілёўскіх пісьменнікаў: конкурсы паэзіі ў рамках VII рэгіянальнага фестывалю паэзіі і аўтарскай песні «Пісьмянкоў лут» і фестывалю «Вянок Аляксею Пысіну»; сумесна з Федэральным агенцтвам «Россотрудничество» у Рэспубліцы Беларусь праведзены міжнародны маладзёжны паэтычны анлайн-конкурс #НовыеПоэты; разам з Магілёўскім гарвыканкам і Цэнтрам творчасці «Эверэст» —

адкрыты конкурс дзіцячай і юнацкай творчасці «На пачатку дарог», прысвечаны 110-годдзю з дня нараджэння Аркадзя Куляшова і інш.

Алесь Казека асабліва адзначыў дзясяткі дзіцячай літаратуры. За выніковы перыяд праведзена больш за 100 цікавых сустрэч і мерапрыемстваў, як абласнога, так і рэспубліканскага узроўню. Удзельнічалі пісьменнікі і ў рэспубліканскіх фестывалях «Ідзі, Зіма! Ідзі ў дарогу!», «Александрыя збірае сяброў», «Па слядах Францыска Скарыны», «Чытаем разам».

Жанна Міус, Алена Курэк, Марына Сліўко прынялі ўдзел у праграме летніх чытанняў «Вялікія чытанні. Сустрэчы на Парнасе», ладзіліся сустрэчы на розных пляцоўках: парк Падміколле, бібліятэкі імя А. Пушкіна, імя М. Лермантава, імя Я. Купалы і г. д.

Публікацыі асобных твораў нашых аўтараў можна ўбачыць на старонках дзіцячых выданняў Беларусі (часопісы «Вясёлка», «Качелі», «Шапакляк», «Зайкина школа»).

Дарэчы, творчы праект Алены Курэк (Любчанкі) «В гостях у Няши Растяпкиной» на YouTube-канале набраў 115 тысяч праглядаў.

У рамках адукацыйнага праекта «Ад культуры чытання — да культуры асобы» ў Мінскай гімназіі № 17 прайшлі адкрытыя урокі творчых фантазій па кнігах Жанны Міус «Сиреневая Соня в Чудесонии» і «Где бродит будетбродик».

У галіне драматургіі актыўна працуе Вольга Бялова. У яе творчай скарбонцы п'есы «Прыгоды Заранкі і Янкі», «Душа», «Модная пчолка», «Чорная ружа», казка «Чароўная фарбачка».

У 2023 годзе Вольга Бялова як драматург і рэжысёр-пастаноўшчык прадставіла спектакль «Таямніца краіны Гармоніі», які дэманстравалася на сцэне абласнога тэатра лялек. У рэпертуар гэтага ж тэатра ўключаны спектакль «Пчолка Зуза» па п'есе Вольгі Бяловай «Модная пчолка».

Каб прывіць малодшым школьнікам любоў да чытання, заклікаць праводзіць вольны час з добрымі кнігамі, для маленькіх глядачоў працягваецца паказ тэатральна-паэтычнай праграмы Вольгі Бяловай па творах Жанны Міус «Прыземліліся каникулы».

Літаратурныя аб'яднанні «Натхненне» МДУ імя А. А. Куляшова (кіраўнік член Саюза пісьменнікаў Беларусі Наталля Міхальчук) і «Роднае слова» пры Горацкім гісторыка-этнаграфічным музеі (кіраўнік Людміла Дзеружкова) таксама паслядоўна працуюць з моладдзю.

Штомесяц у Магілёўскай абласной грамадска-палітычнай газеце «Магілёўскія ведамасці» выходзіць літаратурная старонка Магілёўскага абласнога аддзялення СПБ «Натхненне», у якой адзначаюцца найважнейшыя падзеі жыцця і дзейнасці пісьменніцкай арганізацыі, друкуюцца творы, не толькі членаў аддзялення, але і маладых аўтараў, пераможцаў літаратурных конкурсаў.

Віктар КАКОРЫЧ

Патрыятычныя ўрокі ў Гомелі

Грамадская Школа міру, мужнасці і патрыятызму пры Гомельскім абласным аддзяленні Саюза пісьменнікаў Беларусі існуе другі навучальны год. У мінулым больш чым тысяча школьнікаў і навучэнцаў практычна з усіх мікрараёнаў горада над Сожам наведалі ўрокі, праведзеныя дырэктарам грамадскай школы У. Гаўрыловічам і яго калегамі-пісьменнікамі.

Такі фармат заслугоўвае ўвагі: у юных душах землякоў-гамельчан на прыкладах літаратуры фарміруецца

Падчас патрыятычнага ўрока «За мір на зямлі. Ён важны мне і табе...»

патрыятычная пазіцыя грамадзяніна-патрыёта. У абласную бібліятэку былі запрошаны вучні 9—11 класаў школ з усіх мікрараёнаў горада над Сожам. Тут пры падтрымцы бібліятэкараў краязнаўчага аддзела і кіраўніцтва ўстаноў прайшлі экскурсіі ў Музей літаратуры рэгіёна, а пасля пісьменнікі далі тэматычны ўрок. І, як паказаў мінулы навучальны год і першыя дзве чвэрці 2023—2024, справа гэта надта патрэбная і надзвычай карысная для выхавання падрастаючага пакалення.

19 студзеня на камбінаваны ўрок «За мір на зямлі. Ён важны мне і табе...» прайшлі вучні 11-й гарадской сярэдняй

школы. Пра творчасць класікаў і сучасных пісьменнікаў ім расказала супрацоўніца краязнаўчага аддзела Ніна Канавалава. А затым на працягу больш чым дзвюх гадзін са старшакласнікамі працаваў Уладзімір Гаўрыловіч — пазнаёміў з творчасцю пісьменнікаў-землякоў І. Катлярова, Л. Севера, В. Ткачова і іншых, а таксама са сваімі новымі творами. Так, ён працягваў урыўкі з новай, яшчэ не апублікаванай апошэсці, прысвечанай трагедыі ў Азарычах, якая здарылася ў сакавіку 1944-га, роўна 80 гадоў назад...

Мікалай ІГНАТОВІЧ
Фота даслана аўтарам

Жыццёвая мудрасць

Перабіраючы свой творчы архіў, трапіў на невялікую кніжку, да якой не дакранаўся шмат гадоў, а цяпер, калі перачытаў, яна выклікала ня-мала хваляючых эмоцый, цёплых успамінаў.

Паэта, журналіста, публіцыста Міколу Мінчанку з Клімавічаў, які размяняў дзявяты дзесятак гадоў, ведаю даўно. Упершыню пачуў пра яго, калі пасля службы ў Групе савецкіх войскаў у Германіі пачаў працаваць карэспандэнтам быхаўскай раённай газеты «Маяк Прыдняпроўя». А паколькі пісаў і вершы, якія друкаваў не толькі ў раёнцы, але і дасылаў у іншыя выданні, у тым ліку ў абласную «Магілёўскую праўду», то лёс звёў мяне з літаратурным кансультантам, вядомым паэтам і лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы Аляксеем Пысіным. Ён, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, сябраваў з маім рэдактарам Георгіем Барысавым, пісаў і апавяданні.

Аднойчы Аляксей Васільевіч завітаў спецыяльна ў рэдакцыю, каб правесці пасяджэнне літаб'яднання «На дняпроўскай хвалі». Пасля яго Барысаў папрасіў мяне затрымацца. І пачалася размова аб стане беларускай літаратуры, асабліва аб маладых аўтарах. Тады Аляксей Пысін і парэкамендаваў звярнуць увагу на творчасць Міколы Мінчанкі, на яго зборнік вершаў «Зялёны звон», які пабачыў свет у выдавецтве «Мастацкая літаратура» ў серыі «Першая кніга паэта».

З задавальненнем набыў яго і, не адкладваючы на доўгі час, прачытаў на адным дыханні.

Вершы ўразілі лірычнасцю, філасофскім і вобразным мысленнем, высокім грамадзянскім гучаннем, шчырымі пацукцамі. На гэта звярнуў увагу Аляксей Васільевіч у рэцэнзіі ў «Магілёўскай праўдзе» пад шматаяццальным загалоўкам «Як добра ўсё-такі што ёсць каваль, пярун, зямля і неба...». Тая станоўчая ацэнка першай кніжкі ў далейшым стала на толькі важнаю падтрымкаю, бласлаўненнем Міколы Мінчанкі на плённую творчую дзейнасць, але і своеасаблівай пуцёўкай у вялікую літаратуру. Асабліва пасля таго, як з лёгкай рукі Аляксея Пысіна паэта прынялі ў Саюз пісьменнікаў Беларусі.

У розныя гады затым выходзілі яго кнігі. Асабіста мяне вельмі зацікавіў зборнік «Маладзік над Клімавічамі», выдадзены ў Магілёўскай узбуйненай

друкарні імя Спірыдона Собаля напрыканцы 1996 года. Яго, аддрукаваны на звычайнай газетнай паперы і ў жаўтлявай някідкай вокладцы, нядаўна адшукаў выпадкова. Зацікавіў ён таму, што гэта былі ліхія 90-я. Паэт знайшоў-такі магчымасць выдаць кнігу дзякуючы спонсарскай дапамозе тагачаснага дырэктара птушкафабрыкі «Клімавіцкая» Аляксея Каленькі і калектыву гэтай гаспадаркі. На зборніку ёсць і аўтограф: «Дарагому сябру Міколу Леўчанку з надзеяй. Шчыра М. Мінчанка».

Што меў аўтар на ўвазе, калі напісаў «з надзеяй»? Напэўна, спадзяваўся ў перспектыве сустрэць у кагорце пісьменнікаў Магілёўшчыны і маё прозвішча.

Зборнік зацікавіў мяне да таго ж сваёй незвычайнасцю, бо яго змест упершыню склалі сатыра і гумар, дагэтуль не ўласцівыя паэту-лірыку. Таму ў прадмове недарэмна напісана: «Пакуль што няма найбольш эфектыўных лекаў за самы звычайны здаровы смех. Кажуць, што смеху баіцца нават той, хто ўжо нічога не баіцца». Хіба гэта не так? Вось Мікалай Нічыпаравіч і вырашыў скарыстаць на той момант сатыру з гумарам, каб узняць людзям настрой, калі ім было не да смеху. Верш «Госці» якраз на гэта разлічаны.

...А чагосьці, а чагосьці
Не танцуюць сёння госці?
А чагосьці, а чагосьці
Не спяваюць сёння госці?
Эх, чарачка, сакатушачка
Як жа мне цябе не выціць,
Мая душачка?!

І ў гэтакім тэмпе, рытме паэт малюе трапнымі, праўдзівымі словамі звычайную вясковую гулянку. Ды так умела, так захапляльна, што чытач уяўляе хату з гасцямі, застаўленыя прысмакамі сталы, шматлікіх гасцей, іх скокі з заліхвацкімі воклічамі нахштатат: «Эх, трах, трах-бах, лісты на дубах!».

У вершы «Нарваўся» з гумарам распавядае, як хлопец захацеў ажаніцца. Розныя трапляліся яму дзяўчаты, але да кожнай меў свае прэтэнзіі. Нарэшце знайшоў сабе Соню, ад якой стогне і сёння. Чарговы верш-жарт «Клопат брата» нібыта дапаўняе папярэдні, паколькі Кандрат «выдае дачку Мальвіну за

Мікола Мінчанка.

прыгожага хлапчыну». Усе вітаюць бацькоў, зычаць шчасця маладым, і толькі родны брат нявесты вельмі ўжо заклапочаны, настойліва шукае фотаапарат, каб «...пакуль усе таўкуцца, шлюб сястрыцы ўвекавечыць? Раптам... заўтра развядуцца?...».

Усмешку выклікае і верш «Адведзіны»: дзядуля спяшаецца да ўнуча, бо даўно яго не бачыў. Нявестка ж, убачыўшы старога праз акно, голасна прамовіла: «Зноў чорт да нас яго прынёс!» Калі ж радасны дзядуля, а яшчэ больш радасны ўнук сустрэліся, малы залез да яго на калені ды папрасіў расказаць, як той да іх дабіраўся. І вельмі здзівіўся, што стары дзе ехаў на машыне, а дзе пехатою спяшаўся, каб пабачыць, як падрос яго любімы ўнучак. І з дзіцячай непасрэднасцю наіўна вымавіў у адказ: «Казала ж маці, што чорт цябе прынёс!»

Такіх павучальных твораў з сатырычна-гумарыстычным адценнем у зборніку хапае, як і даволі сур'ёзных. Верш «Над рэчкай» увогуле просіцца, каб словы нехта з кампазітараў паклаў на музыку:

Там над рэчкай, ля каліны
Явар зажурывуся.
Хадзіў хлопец да дзяўчыны,
Ды не ажаніўся...

Значнае месца займаюць таксама павучальныя мініяцюры, карацелькі ўзятыя з рэальнага жыцця. Вось, напрыклад, «Размовы ў глыбінцы»: «У нас такая навіна: // Мак не сеем год і два». У адказ: «Пра мак ці трэба? // Трэці дзень жывём без хлеба», альбо чатырохрадкоўе

«Цень», у якім «За старога — маладой: // З сваім ценом парадніцца. — І ніяк не разлучыцца, // І карысці ніякой».

Чытача вымушаюць задумацца напоўненыя жыццёвай мудрасцю карацелькі. Іх больш чым семдзесят. І ў кожнай трапна выказаны альбо іншыя паўсядзённыя назіранні. Вось «Цана іголки», паводле якой «вожык недарэмна колкі: // Ён ведае цану іголки», альбо «Дым»: «Са мной паасцярожай, — кажа дым, — // З агнём живу дыханнем я адным», ці «Паўтарэнне»: «Усё на свеце паўтараецца: // Як татка, сын сягоння лаецца» і гэтак далей.

У кожнай двухрадковай карацельцы высмейваюцца адмоўныя бакі характару чалавека, хібы ў яго выхаванні. Як у вершах «Караед»: «Каб ёлку вывучыць ад коркі і да коркі, // Не трэба марыць пра палёт да зоркі»; «Прадвеснік лета»: «Я адкрываю летні дзень, // Скажаў каровам авдзень», «Крот»: «Няўжо пагана, — думаў крот, — // Што ўскапаў я агарод».

У тым жа 1996 годзе пабачыў свет і зборнік «Шанц на адкрыццё». Але так атрымалася, што ён не трапіў у поле майго зроку. Ды гэта не так і важна. Не сумняваюся ў тым, што паэт спаўна скарыстаў свой творчы шанц, адкрываючы шматлікім чытачам новыя гарызонты сапраўднай паэзіі сацыяльнага кірунку.

Шмат у яго вершаў, прысвечаных тэме вайны і міру. Адзін з іх — «Роднае поле»:

Акопамі ў вайну ўсё поле зрыта,
Ды здолелі мы раны залячыць.
Ізноў шуміць тут залатое жыта.
І, значыць, людзям тут ішчэліва жыць.
Нам не забыць мінулае ніколі.
Радзіму светлую сваю любіць.
І толькі абеліск на гэтым полі:
Баліць, як рана свежая, баліць.

Зноў згадваю канец 70-х гадоў мінулага стагоддзя. На пасяджэнні літаратурнага аб'яднання тады, акрамя мяне, прысутнічалі Уладзімір Кныш, Мікола Рыхлоў, Анатоль Цішкін, Віктар Сокаў, некаторыя іншыя творцы, чые прозвішчы, на вялікі жаль, ужо не магу ўспомніць, і вучань Ніканавіцкай сярэдняй школы Сяргей Украінка. З іх сёння жыве і займаецца творчасцю толькі ён, якому ўжо за 60 гадоў.

Мікола ЛЕЎЧАНКА

Гісторыя геральдыкі Ліды

Ліда — адзін са старажытных гарадоў Беларусі. Першая згадка пра яго адносіцца да 1323 года. Цяпер Ліда адсвяткавала 700-годдзе. За сем стагоддзяў у горадзе адбылося шмат значных падзей, імёны многіх лідчан увайшлі ў гісторыю горада і сёння вядомы далёка за яго межамі.

Напрыканцы 2023 года ў канферэнц-зале Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы прайшла прэзентацыя кнігі педагога, журналіста, краязнаўцы Наталлі Анашкевіч «Герб горада Ліды — гісторыка-геральдычны помнік Беларусі».

Наталля Анашкевіч — аўтар некалькіх краязнаўчых кніг пра Ліду. Яе творчасць і работа з падрастаючым пакаленнем адзначаны рознымі ўзнагародамі. Новая кніга прысвечана гісторыі геральдыкі Ліды. Для лідчан веды пра гісторыю горада і яго галоўны сімвал з'яўляюцца актуальнымі і немалаважнымі, бо герб «Леў і ключы» — унікальны гісторыка-геральдычны сімвал.

Наталля Мікалаеўна — пісьменніца, дзякуючы якой ажываюць старонкі гісторыі. Яе творчасць сфарміравала ў

Наталля Анашкевіч.

жыхароў Ліды розных пакаленняў глыбокую цікавасць да гісторыі роднага краю, да людзей, якія жылі тут раней і тварылі гэтую гісторыю. Дзякуючы карпатлівай працы аўтар піша і выдае

кнігі, вартыя вялікай павагі і захаплення. Кніга «Герб горада Ліды — гісторыка-геральдычны помнік Беларусі» мае прыцягальнасць, прастату, непаўторнасць і ўнікальнасць. Асноўная мэта выдання — захоўваць памяць, адчуваць далучанасць да слаўных спраў продкаў і да таго часу, у якім мы жывём.

У Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы стала добрай традыцыяй да новых кніг мясцовых пісьменнікаў ствараць буктрэйлеры ў рамках праекта «Літаратурнае сузор'е Лідчыны». Буктрэйлер на кнігу Наталлі Анашкевіч быў падрыхтаваны супрацоўнікамі аддзела бібліятэчнага маркетынгу і аддзела абслугоўвання і апрацоўкі інфармацыі кніжніцы і змяшчаў у сабе кароткі агляд выдання і самыя цікавыя факты пра герб горада Ліды «Леў і ключы». Відэаролік даступны для прагляду на YouTube-канале Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы.

Прысутныя з радасцю дзяліліся ўражаннямі ад выдання і яго прэзентацыі. Так, намеснік старшыні Лідскага раёна Савета дэпутатаў, намеснік дырэктара па друкаваных СМІ ДУ «Рэдакцыя

«ЛідаМедыяКампанія» Кацярына Себрафіновіч прызналася, што новая кніга пісьменніцы ёй спадабалася і яе неабходна выкарыстоўваць для патрыятычнага выхавання падрастаючага пакалення.

Пісьменнік, журналіст Уладзімір Васько, раскажваючы пра Наталлю Мікалаеўну, адзначыў, што яна знайшла сваю дарогу ў літаратуру. Уладзімір Гаўрылавіч згадаў папярэднюю кнігу аўтара «У калейдаскопе школьных дзён». Паэтэса Людміла Краснадубская падкрэсліла высокі прафесіяналізм і выдатныя чалавечыя якасці — добразычлівасць і душэўнасць — Наталлі Мікалаеўны як педагога. Галоўны бібліяграф Галіна Курбыка ў сваім выступленні падкрэсліла, што ўсе кнігі аўтара карыстаюцца нязменным поспехам у чытачоў, таксама яна адзначыла вялікі ўклад у краязнаўства. Наталля Анашкевіч падарыла Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы кнігу «Герб горада Ліды — гісторыка-геральдычны помнік Беларусі» са сваім аўтографам.

Кацярына САНДАКОВА
Фота даслана аўтарам

Анато́ль ЗЭКАЎ

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

І на тэле, і на радыё
Перадачамі нас радуе,
І праз твая перадачы
Хтось пачуў нас,
Хтось пабачыў.

Алесь БАДАК

Калі пісаць?
Калі пісаць?
На працы так наробишся!
Патрэбна ж вёрстку кніг чытаць
І вёрстку літчасопісаў.

Казімір КАМЕЙША

Ён сцяжыну нявузкую
На Парнас з пушчы торыць.
«Паміж кубкам і вуснамі»
Нараджаюцца творы.

Іры́на КАРНАУХАВА

На месцы Іры не сядзіцца,
Кудысь бяжыць, кудысь ляціць
Дый кожнага ў сваёй «Жывіцы»
Яна ажывіць і натхніць.

Рагне́д МАЛАХОЎСКІ

Такая ў «ЛіМе» місія ў Рагнеда —
Рэдагаваць паэзію паэтаў.
І, можа, тым ужо Рагнед
Ў іх памяці пакіне след.

Лілія́на АНЦУХ

Каго яна ні выдавала!
Аднак абы-каго не выдае.
Калі б сягоння жыў Купала,
За гонар меў бы выдацца ў яе!

Змі́трок МАРОЗАЎ

Трасецца аграном над ураджаем,
Калі сухмень ці лівень-дождж ліне.
А Змітраку нішто не пагражае,
Санеты ён і ў непагадзь сажне.

Аляксандр БЫКАЎ

Што пасля Быкава адзін ты Быкаў,
Табе ўсё ж радавацца рана,
Скажу, ты не такі пакуль вялікі,
А ёсць жа і Быкава Святлана.

Тацця́на СІВЕЦ

За ёй сачу я з інтарэсам,
Бо між меджурналісцкіх слоў
Жывуць праязік з паэтэсай
У перакладах з розных моў.

Ві́ктар ШНІП

Бадай, што гэта кожны знае,
Хоць ён таму зусім не рад:
Чым болей творцаў памірае,
Тым больш напіша Шніп балад.

Вольга РАЦЭВІЧ

Якое шчасце трэба мець,
Каб год ад году маладзец!

З гадамі тое зразумееш,
Што з «Маладосцю»
Не старэеш.

Міхась СЛІВА

Ён творыць сам, перакладае,
Яшчэ на кнігі творцаў іншых
Рэцэнзіі паўсюдна піша —
О, як яго на ўсё хапае?

Мі́кола МАЛЯЎКА

У Мікалаеўшчыне летам,
Дзе ўсё знаёмае да рыскі,
Напіша столькі трыялетаў,
Што ледзь давалачэ да Мінска.

Ната́лія КАСЦЮЧЭНКА

Хоць «Нёман» і не той,
Што коціць воды,
Ды ў «Нёмане» купаецца заўсёды.
І на начах ён, пэўна, сніцца,
Настолькі з ім змагла ўжо зліцца.

Андрэ́й СІДАРЭЙКА

Паку́ты пісьменніка Пятро́ва

Пісьменнік Пятроў вырашыў напісаць твор, няхай сабе і невялічкае апа-
вяданне, але пранізлівае, з душой, каб
кранала да мурашак. Але творцу не ха-
пала адпаведнага настрою. Таму на па-
перу акрамя намаляваных кругоў нічога
не клалася, героі не апісваліся, завязка
не атрымлівалася.

з таго, што галоўны герой прачынаецца
раніцай ад таго, што зваліўся з ложка
і балюча грукнуўся пятай кропкай.
А потым пайшоў снедаць. На гэтым
месцы літаратар вырашыў, што час пе-
ракусіць настаў і для яго. Пятроў да-
стаў з халадзільніка
вэнджаную каўба-
су, шыначнае мяса,
заліўнога шчупака,
рэзаную паляндві-
цу і ананасавы сок.
«Для натхнення ні-
чога не шкада», —
вырашыў ён і зга-
даў, што добра па-
есці заўсёды любіў
байкапісец Іван
Крылоў.

Раптам пісьмен-
нік адчуў цяжар у
страўніку. Ён па-
чаў шукаць лекі,
каб палепшыць
страваванне, па-
сля чаго адразу
пабег у прыбіральню.

Літаратар успомніў Гюстава Флабэ-
ра — французскага праязіка-рэаліста,
які час ад часу любіў наракаць на цяж-
касці жыцця. «А гэта ідэя!» — усклік-
нуў Пятроў і пачаў згадваць увесь
дамашні быт і пакуты ад яго. Толькі
твор ад гэтага не працягваўся і леп-
шым не рабіўся. Пятроў перастаў ен-
чыць і перакрэсліў усе раней напісанае.
«Усё роўна гэта не натуральна», — выра-
шыў ён.

«А напішу я пра свае пакуты гума-
рэску! Вось гэта па-сапраўднаму будзе
цікава!» — першы раз за дзень усміхнуў-
ся сам сабе літаратар і пачаў у гумары-
стычнай форме апісваць усе свае раней-
шыя пакуты, якія ён перажыў у першай
палове дня.

«Паэт павінен паку-
таваць!» — згадаў сучасны літаратар
словы Дастаеўскага, якія той сказаў ма-
ладому паэту Дзмітрыю Меражкоўска-
му. Чакаць нейкіх маральных ці любоў-
ных пакут часу не было, бо не заўсёды
выпадае шанц спакойна пазаймацца
літаратурнай дзейнасцю, таму Пятроў
вырашыў пакутаваць фізічна і для гэта-
га дастаў малаток. Выставіўшы палец, ён
заплюшчыў вочы, а потым... з яго душы
вырваліся зусім не літаратурныя сло-
вы. Між тым палец крыху апух. Дзякуй,
грукнуў па ім не вельмі моцна.
«Навошта мне пакутаваць? — падумаў
раптам Пятроў. — Няхай герой адказвае
за дваіх!» Тут з'явілася ідэя пачаць твор

Раі́са ДЗЕЙКУН

Базар ві́руе, базар жартуе...

— Якой пенсіі? Я да тваёй пенсіі
не дажыву.
— Якой, якой? Дык з бабулінай!

— Я вас вітаю, мой пастаянны па-
купнік. Якія вам свечкі і колькі?
— Ды мне на імяніны жонцы, як
і штогод — дваццаць восем.

— А вашы грыбы можна кашта-
ваць? Яны хоць прыдатныя да яды?
— А чаму ж не. Можна. Праўда,
толькі адзін раз.

— Штосьці курыца ваша невясёлая
на прылаўку ляжыць.
— Паглядзела б я на цябе на яе мес-
цы... абпаранага ды абскупанага.

— Дзед, а дзед! Купі мне чарэшні,
яна вунь якая вялікая і спелая.
— Унучак, адчапіся, у мяне няма на
яе грошай, чакай пакуль свая паспее.
— Дзед, а дзед, ну купі, а я табе гро-
шы з пенсіі аддам.

— Якой пенсіі? Я да тваёй пенсіі
не дажыву.
— Якой, якой? Дык з бабулінай!

— А ў вас сінька ё?
— Ё, ё. А вам якога колеру?

— Нічыпар, глянь-глянь, якая кра-
суня етая кароўка. А якое вымя ў
яе — з вядра! Гаспадар, колькі літраў
яна дае ў суткі? Трыццаць! Ну, я так
і думала. Хопіць нашым унучкам
з лішкам!
— Гарпіна, навошта нам тая карова?
Ад яе ж такі смурод, гразюка...
— Нічога, мой даражэнькі. Яна
звыкне.

— Што гэта вы агуркі жоўтыя пра-
даеце?
— Як у вас алергія на жоўтае, дык
бярыце вунь памідоры — яны зялё-
ныя.

Іна ФРАЛОВА

Першы снег

Нарэшце выпаў першы снег. Дзеці ад гаджэтаў насы адарвалі, на вуліцу выбеглі, давай па снезе коўзацца ды снягурку ляпіць. Снягурка не вельмі атрымалася. Зрабілі дзеці «нешта» і дахаты ўвечары пабеглі. Ішоў начальнік з прэзентацыі. Бачыць: стаіць помнік, увесь пад святлом ліхтара іскрыцца, прыгледзеўся — яму. Не здзівіўся нават, даўно такія думкі за пазухай насіў. Тут званкі на мабільны пачаліся. Нічога такога асаблівага, рабочыя моманты. Спачатку лісліўцы самаадчуваннем цікавіліся, пасля прыхільнікі таленту далучыліся, каб апошнія навіны данесці, а тады ўжо і члены савета падцягнуліся — добрай ночы пажадаць ды пра сябе нагадаць. А можа, спачатку члены савета, а тады пляткары? Так было ці інакш, але інфармацыя пра адкрыццё помніка абляцела патрэбнае асяроддзе. Збеглася ўся світа. А пакуль ішло ўсхваляненне, члены секцыі залатых лаўрэатаў ледзь сабе галаву не зламалі: чым жа яшчэ ўзнагародзіць шаноўнага калегу? Усё, што можна, ён ужо атрымаў, і тое, што нельга, сам прыдумаў і таксама атрымаў. Думалі яны думалі і нарэшце датумкалі: пісьмо да Бога напісаць, каб той Начальніка да сваіх намеснікаў далучыў. Ідэя не новая, канешне, але... Паставілі тэрміны жорсткія, электронкай даслалі. А першы снег узяў і растаў. Начальнік не разгубіўся — стаў на месца помніка і зрабіў выгляд, што забранзавелы. І дагэтуль стаіць, адказу чакае.

Грышка-«макранец» хоць і вырас у вёсцы, па назве якой потым атрымаў і мянушку, з васямнаццаці гадоў пайшоў, як кажуць, у вялікае жыццё. Напачатку служыў у войску на Крайняй Поўначы, дзе, зразумела, земляробствам ніхто не займаўся. Затым, пасля дэмабілізацыі, пачалася цяжкая, але высокааплачаная работа з каэфіцыентамі, характэрнымі для той суровай мясцовасці.

Грышка быў працавітым, старанным хлопцам, пастаянна прэміі атрымліваў, на Дошцы пашаны красаваўся. Таму павяжалі яго ўсе: ад простага рабочага да вялікага начальства. Толькі нездарма, відаць, Якуб Колас некалі пісаў: «Мой родны кут, як ты мне мілы, забыць цябе не маю сілы...». Ніяк не мог забыць сваю родную старонку, звільстую невялікую ў лазовым кустоўі рачулку, дзе ў дзяцінстве лавіў ракаў, ладных плотак і нават шчупакоў. Таму ўсё часцей і часцей намякаў жонцы, — а ажаніўся Рыгорка на дзяўчыне, якая прыехала сюды па камсамольскай пуцёўцы таксама з Беларусі, — вярнуцца на сваю малую радзіму. Аргументы ў яго меліся сур'ёзныя: неспрыяльны клімат, хворы сын, пастаянная настальгія з дэпрэсій. Пражылё хлопец не турбаваўся. Можна было жыць у сваіх састарэлых бацькоў, а можна купіць добрую кватэру ў горадзе, да якога рукою падаць. І ўгаварыў такі. Вярнуліся маладыя да Грышкавых бацькоў. А неўзабаве трохпакаёвую кватэру купілі, пачалі жыць самастойна.

Паколькі непадалёку ад пяціпавярховага дома мелася свабодная зямля, галава сям'і вырашыў частку яе распрацаваць пад агарод, пасадзіць некалькі кустоў парэчкі, клубніцы, градкі невялікія, ну і соткі тры бульбы, якую вельмі любіў, асабліва дранікі. Мару сваю нарэшце ажыццявіў. І даглядаў гарод, нібы родных дзетак.

Тое лета выдалася надзвычай спякотнае. Калі ягадныя кусты, клубніцы, градкі ратаваў ад высыхання штодзённым вярчэннем паліваннем, то з бульбай

ніяк не мог управіцца. На яе, быццам саранча, наляцелі каларадскія жукі, якіх перасяленец тут жа ахрысціў «маракамі ў цяльняшках». Спрабаваў патруціць іх дыхлафосам — эфект атрымаўся слабы. Лічынкі гінулі, а «маракам» хоць бы што. Дыхлафосіць жа расліны зноў было нельга, бо мала прайшло часу. Навошта станавіцца ворагам сабе і сваёй сям'і? Бульбу ж гэтую потым есці давядзецца. Што рабіць? Над гэтым пытаннем і ламаў сваю рыжую патлатую галаву ранкам наступнага дня, стоячы пасярод агарода. А тут ішоў міма вядомы на ўвесь мікрааён жартунык Ілья, якога наш новы жыхар ведаў толькі шапачна. Павіталіся.

— Чаго, Рыгорка, стаіш ды патыліцу шкрабеш? — пытае.

— Ды вось каларадскім жукам не магу даць рады, каб іх трасца ўзяла. З'ядуць, па ўсім бачу, маю бульбачку, ні з чым застануся.

— Не з'ядуць, — супакоіў Ілья. — Слухай мяне ўважліва і запамінай. Вазьмі зараз, пакуль яшчэ на лісці добрая раса, высокай маркі цэмент, развядзі рэдзенькі растворчык, ды паболеі, і, не шкадуючы, распырской яго з дапамогаю старога веніка. Як толькі пачне прыпякаць сонца, раса і вільгаць з растворчыка паступова выпарацца, моцна сцэментуюць такім чынам лапкі тваіх жукоў. Яны, сам разумееш, адразу зваліцца з лістоты, а лезці на яе зноў больш не змогуць. І да вечара ад голаду ды смагі здохнуць.

Жартунык пашыбаваў далей, а Грышка кінуўся да бацькі, у якога меўся ладны запас цэменту. Прывёз на веласіпедзе ажно цэлы мех. Тут жа яго размяшаў,

Аляксандр БЫКАЎ

Пародыі

Не ўздумай распрануцца!

Каханы мой, мы тут не для таго,
Каб у абдымках шчыра забывацца,
Жадаючы юрліва аднаго,
А слухаць сэрца — і не распранацца.

Таццяна Дашкевіч

Як добра нам адзін ля аднаго,
Каханы мой! Мы паяднаны быццам.
Снякотны пляж...

Ну як магла забыцца,
Што, мо, жадаеш інішага чаго?!

Не супыніць нам сэрцайкаў двубой,
Ды толькі ўжо паспела акунуцца.
І я крычу услед: каханы мой,
Глядзі мне там,

не ўздумай распрануцца!

Балада пра сіваю бараду

(споведзь Алеся Хітруна)

Павіс туман над возерам
Сіваю барадой.

Алесь Хітрун, Тэрэза Смольская

Павіс туман над возерам
Сіваю барадой.

І бачыць восень позняя
Наш за радкі «двубой».

І вось рашыў па-свойску я:
Чаго нам тут дзяліць?!
Мо лепш Тэрэзу Смольскую
Той барадой накрывіць?

Сівая хай, кудлатая
Ды для душы — найлепш.
І хай там шэрань клятая —
Народзім светлы верш!

Восень класіка

Дажды мне ў душу намываюць самоту,
І я палюбіў, як самоту, дажджы,
Якія змываюць з крыжоў пазалоту,
Каб проста крыжамі ўсе былі крыжы.

Віктар Шніп

Увосень дажджы выклікаюць самоту...
Ды ўсё ж ад асенніх дажджоў не ўцячы,
Што змыноць, як ёсць,
і з мяне пазалоту,
Каб родныя згледзеў я зноў Пугачы!

Мікола ЛЕЎЧАНКА

З папраўкаю на сонца

(гумарэска)

як раіў Ілюха, і пачаў шчыраваць венікам. Прычым некалькі разоў. А як скончыў нялёгкую справу, выцер з ілба пот і пайшоў спакойна адпачываць, бо была субота.

Калі апельсінавага колеру сонца скацілася нарэшце за гарызонт, вырашыў пайсці паглядзець на вынікі сваёй работы. І знійкавеў. Бульба стала шэра-зялёнай, рэдка дзе трапляліся і жукі. Ці то яны сапраўды, сцэментаваныя, зваліліся на зямлю, здохлі, ці то сталі нябачнымі з-за «пафарбаваных»

растворам спін. Ды гаспадар не стаў гэтага высвятляць, а радасны паспяшаўся дадому, бо нарэшце адолеў-такі дакучлівых жукоў. «Малайчына, Ілюха, дзякуй вялікі за своєчасовую парадку, — думаў ён. — За яе я табе пры выпадку нават пляшку пастаўлю!»

Пляшкі ставіць не давялося, бо праз некалькі дзён, глядзячы на сваю бульбу, на яе счарнелае, закручанае лісце, Грышка зразумеў: не стала не толькі жукоў-«маракоў», але і яе самой...

Гэтая даўняя гісторыя, чымсьці падобная на анекдот, доўга весяліла народ. Штукар Ілюха стараўся не сустракацца з пакрыўджаным чалавекам. А яе развязка атрымалася такая. Восенню, калі ўсе капалі свае бульбяныя соткі, Ілья, чый участак складаў цэлы гектар, выбраў аднойчы зручны момант і прывёз небараку Грышку ажно дзесьць мяхоў адборнай бульбы. На бабку з дранікамі. З таго дня яны пасябравалі.

Малюнкi Алeгa КАРПОВІЧА

Іван ЧАРОТА
Працяг будзе.

Бурштыनावыя кроплі

Гэты даўжэзны шматпавярховы дом, пабудаваны з чырвонай цэглы на Танкавай (цяпер вуліца Максіма Танка), называлі Брэсцкай крэпасцю. Тут жылі Васіль Быкаў і Ян Скрыган, а ў некаторых пад'ездах на апошнім паверсе знаходзіліся мастацкія майстэрні.

Адна майстэрня з шырокім светлым акном належала графіку Уладзіміру Савічу, з якім я пасябраваў у пачатку 1980-х гадоў. Мне вельмі падабаліся яго акварэлі, асабліва палескія краявіды з борцамі, а таксама цудоўныя ілюстрацыі да народных казак.

Аднойчы Валодзя пазваніў мне і папрасіў зайсці пасля работы. У майстэрні я заспеў гасцей — доктара філасофскіх навук Уладзіміра Конана і яго маладую чарнявую жонку Лолу Званарову. Яна скончыла аспірантуру пры Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы, аднак жыла ў Маскве, супрацоўнічала з рэдакцыяй часопіса «Детская литература». Валодзя паказваў ім свае апошнія творы.

— Я поражена, это восхитительно! — не замаўкала сімпатычная масквічка. — Вас надо обязательно представитъ во всесоюзном издании...

— Не захвальвайце, — моршчыўся гаспадар майстэрні, — шэдэўры ствараюцца ў межах маскоўскага Садовага калыца...

Невысокі, падобны на шчуплага падлетка доктар Конан моўчкі пасміхаўся, слухаючы іх дыялог. Потым Валодзя паказаў ілюстрацыі да маёй аповесці «Вочы Начніцы» і дзіцячай кнігі «Сонейка, свяці!».

— Вы пішаце казкі? — спытаў вучоны.
— Гэта п'есы для тэатра лялек, пераказаныя прозай, — патлумачыў я.
— А як вы знайшлі Начніцу?
— У фальклорным зборніку.

Уладзімір Міхайлавіч сказаў, што ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» запланавана яго кніга, прысвечаная фальклорным вытокаам, і нечакана папрасіў пачытаць мае творы.

Потым, дзякуючы Лоле Званаровай, «Детская литература» (12/1988) апублікавала раздзел маёй казкі «Спеўны

кірмаш» у перакладзе на рускую мову і артыкул У. Конана «Свет малой родины» пра творчасць маладога беларускага казачніка. А вясной 1989 года ў бібліятэчцы часопіса «Малодосць» з яго прадмовай убачыла свет аповесць «Вочы Начніцы».

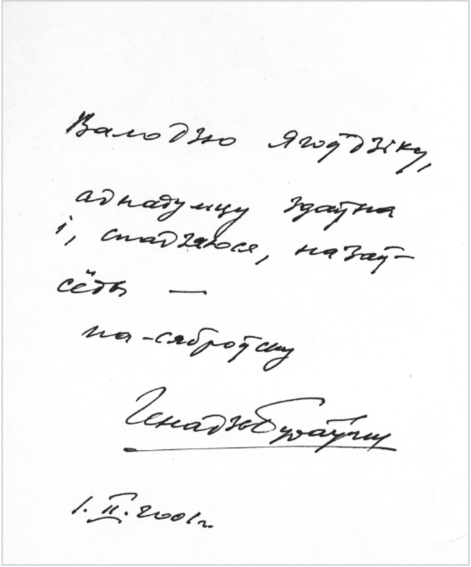
«Падзейны, фабульны кампанент твора завяршаецца драматычна, — сказана там, — герой зазірнуў у вочы Начніцы — казачнага сімвала трагічнага пачатку быцця. Разам з тым каларыт твора, эмацыянальна-вобразная настраёнасць, урэшце, яго ўнутраная ідэя-думка — аптымістычныя. Так, апрача жыцця і добра ёсць смерць і зло. А яшчэ ёсць гаючая любоў, праз якую ратуецца кожная жывая душа...»

Наступны раз мы сустрэліся ў Валодзевай майстэрні восенню 1989 года. Пасля вечаровай сябрыны я прынёс дадому кнігу «Ля вытокаў самапазнання. Станаўленне духоўных каштоўнасцей у святле фальклору» з дарчым надпісам: «Шаноўнаму спадару Уладзіміру Ягоўдзіку — пісьменніку і знаўцу народнай культуры. Ул. Конан. 8.10.1989. г. Мінск».

Мне прыдалося гэтае даследаванне, калі апрацоўваў народныя казкі і легенды. Я быццам зазірнуў у джарала фальклорных крыніц і даведаўся, што «калінавы мост праз вогненную раку — мяжа паміж быццём і небыццём, жыццём і смерцю...»

На вокладцы гэтай «Бярозкі» (12/1999) ёсць некалькі аўтографу. Яны з'явіліся 15 снежня, калі мы, тагачасныя «падбярозавікі», адзначалі юбілей часопіса. Менавіта ў гэты дзень выйшаў першы нумар «Беларускага Піонэра». У канцы 20-х гадоў яго пераназвалі ў «Іскры Ільча», а пасля вайны, з чэрвеня 1945 года, часопіс стаў выходзіць пад цудоўнай назвай «Бярозка».

На святочную імпрэзу мы запрасілі міністра інфармацыі Міхаіла Падгайнага, рэдактараў дзіячых газет «Раніца» і «Зорька» Міхася Хамца і Эмілію Луканскую, галоўнага рэдактара «Вожыка» Валянціна Блакіта і яго намесніка Генадзя Бураўкіна. Нашы рэдакцыі былі побач, у адным калідоры. Падчас сяброўскага застолля ўсе госці распісаліся на

юбілейным нумары. Міністр павіншаваў калектыў, уручыў падарунак — дыктафон, выпіў шампанскага і адкланяўся. Потым па чарзе бралі слова рэдактары, а былы міністр Бураўкін прачытаў верш, прысвечаны «юбілярцы»:

Хача і не па ўзросту, але ва ўсе гады
І я люблю «Бярозку» — часопіс малады.
І веру: часам светлым,
пазбыўшыся нягод,
Пад беларускім ветрам шумець ёй
сотні год!

Генадзь Мікалаевіч часта заходзіў пагаманіць у нашу рэдакцыю, расказваў пра сваё сяброўства з Аркадзем Куляшовым і Піменам Панчанкам, пра тое, як быў прадстаўніком Беларусі пры ААН.

— Ты можаш мне паспрыяць? — аднойчы спытаў ён. — Я падрыхтаваў кнігу вершаў, але няма афармлення. У вас працуе мастак Павел Татарнікаў. Няёмка назаліць яму, раптам заняты іншай работай...

— Заўтра ў нас лятучка, а потым ён загляне ў ваш кабінет, — сказаў я.

Зборнік «Паміж зоркай і свечкай» з Паўлавымі ілюстрацыямі выйшаў у канцы 2000 года. На маім асобніку аўтар напісаў: «Валодзю Ягоўдзіку, аднадумцу здаўна і, спадзяюся, назаўсёды — пасяброўску Генадзь Бураўкін. 1. II. 2001 г.».

Познім красавіцкім вечарам мне пазваніў Янка Саламевіч.

— Ты ідзеш на першамайскую дэманстрацыю?

— Не, я люблю маёўнічаць каля возе ра ці рэчкі, — адказаў я.

— Тады запрагай сваё аўто, паедзем заўтра ў Слонім. Павіншuem з днём нараджэння Алега Антонавіча.

Алега Лойку і Янку Саламевіча звязвала не проста зямляцтва, а моцная, правераная дзесяцігоддзямі дружба. Па дарозе я пачуў пра вясельныя прыгоды, што неаднойчы здараліся з імі ў маладосці.

— Алег для мяне як старэйшы брат, — дадаў Іван Уладзіміравіч, — у яго такая натура: не ўмее адмаўляць, усім спрыяе...

Пад гэтымі словамі могуць падпісацца многія выпускнікі БДУ, колішнія выхаванцы літаб'яднання «Узлёт», што заснаваў і чвэрць стагоддзя апекаваў прафесар Лойка. Не буду пералічваць імёнаў, яны ўпрыгожваюць наша краснае пісьменства.

Апошнія дзесяць гадоў Алег Антонавіч жыў на ўскраіне Слоніма ў бацькоўскай хаце. Хварэў на цукровы дыябет, пасля аперацыі застаўся без нагі. Аднак сустрэў нас не бездапаможны інвалід, а творца з дзіцячай светлай усмешкай. Ён чытаў нам верш, прысвечаны памяці жонкі, і змахваў са шчакі слёзы...

Я атрымаў у падарунак кнігу «Дрэва жыцця», выдадзеную ў Слонімскай друкарні. Яна мае падзаглавак: «Кніга аднаго лёсу». Гэты вялікі том (больш за 600 старонак) склалі біяграфічныя матэрыялы, успаміны і артыкулы, што падсумоўвалі жыццёвы і творчы шлях.

— Калісьці я быў у тваіх Кастроўвічах, бо з суседняй вёскі Голі паходзіла бабка маёй Лілі, — сказаў Алег Антонавіч, падпісваючы кнігу. — Я нават акунуўся ў вашай Бярозе. Памятаю, вада была вельмі халодная, значыць, там жывуць крыніцы...

Ён зарыфмаваў вясёлае пажаданне, а завяршыў аўтограф — як і належыць паэту: «Перш за ўсё ўлюбёнасць. 1.05.07. Алег».

Уладзімір ЯГОЎДЗІК

3 пошты «ЛіМа»

Паболей бы кніжных серый!..

Зняў з паліцы сваёй «паэтычнай бібліятэкі» некалькі тоненькіх кніжачак, выдадзеных у 1980-я гг. Паэтычныя зборнікі з серый «Современная зарубежная лирика» і «Избранная зарубежная лирика». Маскоўскае выдавецтва «Молодая гвардия». Шукаў праз лічбавую прастору інфармацыю, ці выдаюць цяпер гэтыя серыі. На жаль, нікога не знайшоў. Відаць, не выдаюць. А, між тым, зборнікі ўражальныя. І для карыстання зручныя: фармат зусім маленькі, у чвэрць аркуша А4. Усяго па 61—63 старонкі (так пазначана ў выхадных даных). І, канешне ж, для чытання, для ўяўленняў пра тое, што рабілася, стваралася ў сусветнай паэзіі ў XX стагоддзі. Дзякуючы такім праектам складвалася чытацкае ўяўленне пра невядомыя паэтычныя сусветы. Ды і ўвагу з іншых нацыянальных літаратур да здзейснага ў іншых краінах развіцця. Так, магчыма, пад уплывам і гэтай серыі ў Беларусі з'яўляліся публікацыі новых перакладаў неведомых дагэтуль аўтараў... А пасля ўжо і выяўлялася цікаўнасць да іх паэзіі на мове арыгінала.

Цяпер гартаю кніжачкі славацкага класіка Янкі Ясенскага, чэха Яна Піларжа, грэка Ангеласа Сікеліянаса, аргенцінскага паэта Арманда Тэхады Гомеса.

Недзе ў цянётах майго кнігазбору ёсць і іншыя зборнікі з гэтых праектаў. Выдадзеныя на рускай мове накладам у 20, 30 і 50 тысяч экзэмпляраў, цяпер яны — рэдкія «госці» ў букіністычных аддзелах

мінскіх кнігарняў. Нідзе не бачыў я іх і ў Гродне, Брэсце. Відавочна, няшмат з такога накладу ў тых часы, у 1980-я, і трапіла непасрэдна ў Беларусь. «Паэт пастаянна займаецца рэстаўрацыяй разарванай карціны свету, адпраўляючыся разам з чытачом на пошук прыгажосці, адкуль відаць шырокія прасторы жыцця. Мая паэзія таксама карцінная галерэя, у якой развешаны палотнішчы — сведкі розных эпох, трывожных і хваляючых, шчаслівых і трагічных...» (Ян Піларж). «Паэзія Ясенскага... убавала ў сябе подых вялікай славянскай і ўвогуле вялікай еўрапейскай паэзіі, але таксама і напеўнасць, і дынамічнасць славацкай народнай песні...» «Быў халодны лютаўскі дзень 1943 года. Па вуліцах грэчаскай сталіцы, акупаванай італьянскімі і нямецкімі фашыстамі, марудна рухалася шматтысячная жалобная працэсія. Афіны праводзілі ў апошні шлях народнага паэта Грэцыі Косціса Паламаса. Каля свежай магілы класіка літаратуры, пад дуламі гітлераўскіх аўтаматаў Ангелас Сікеліянас, нягледзячы на строгую забарону акупанцыйных уладаў, прачытаў свой верш на смерць вялікага сабрата па пярэ...» «Паэзія ўласціва самой сутнасці чалавека... Кім бы ён ні быў, ён заўсёды марыць

пра вясну — і аднойчы, нечакана для самога сябе, аказваецца ў квітнеючым садзе. Удыхнуўшы водар гэтага саду, ён ніколі не зможа яго забыць. Бо паэзія — гэта заўсёды гераічны і прыгожы подзвіг, у імя якога паэт рызыкуе ўсёй сваёю крывёю» (Арманда Тэхадэ Гомес). Паэты, якія шырокаму чытачу, тым, хто шукаў прыгажосць, уваходзіў у «квітнеючы сад», нагадвалі, не саромеючыся гаварылі пра тое, што «Я — нішто без айчыны, // я — нішто без народа... Я — паэт. // Значыць — ветразь // народнага ветру. // Значыць — волі народнай // прасты выканаўца».

Новая сустрэча са старымі кнігамі, якім сёння з часу выдання ўжо болей як чатыры дзесяцігоддзі, — сапраўдны напамін пра вечныя вартасці паэзіі. Пра тое, што перавыдання патрабуюць і нашы беларускія класікі. Неабавязкова вялікімі, таўшчэзнымі фаліянтамі... Паэзія выхоўвала адукаванага чытача, паэзія і сёння валодае арсеналам для фарміравання асобы, чалавека светлага і разумнага... Чалавека, які любіць сваю Айчыну, які верыць у свой народ.

Валерый ПАНАСЮК,
г. п. Карэлічы, Гродзенская вобласць
Фота даслана аўтарам

Зімовае чараўніцтва

У галерэі «Універсітэт культуры» праходзіць IV штогадовая выстаўка-конкурс дзіцячага мастацтва «Зіmnія ўражанні». Вучні з розных школ паказваюць свае работы і атрымліваюць ацэнку экспертнага журы, у склад якога ўваходзяць прафесійныя мастакі і выкладчыкі выяўленчага мастацтва. Удзельнікі ацэньваюцца ў трох узростах катэгорыях: 6—10, 11—13, 14—17 гадоў. Мэта конкурсу — падтрымаць падлеткаў, якія займаюцца выяўленчым і дэкаратыўна-прыкладным мастацтвам.

Маладым аўтарам прапанавана адлюстраваць свае эмоцыі і пачуцці пра зімовую пару ў жывапісе, скульптуры, графіцы. Калі глядзіш на творы дзяцей, адчуваеш святочную атмасферу, дух чараўніцтва і верыш у лепшае. Асноўнымі тэмамі, абранымі маладымі творцамі, сталі Калядкі, зімовы вечар, заснежаны Мінск, а таксама гульні і пейзажы. Вялікую частку экспазіцыі складаюць карціны. Мастакі працуюць у розных

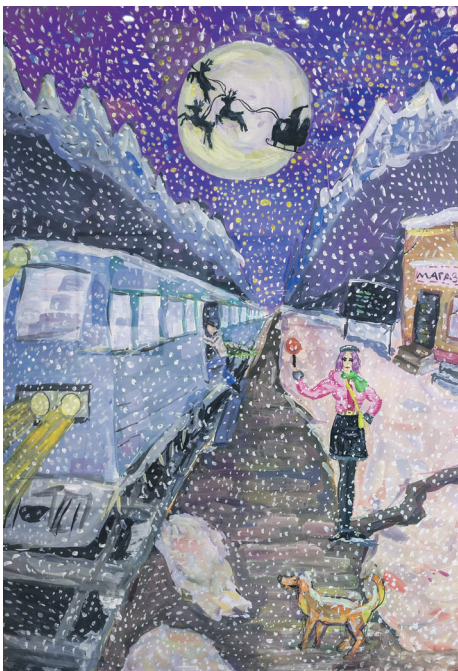
тэхніках і з рознымі матэрыяламі, але ў кожнай рабоце адчуваецца свой аўтарскі стыль. Аматыры жывапісу адразу заўважаць, каму з юнакоў бліжэй экспрэсіянізм, каму — рэалізм, а хто выбраў для сябе шлях знакамітага Ван Гога. Зімовая тэма тэма прадугледжвае адпаведныя колеры. Выстаўка ахутвае «халоднай» атмасферай сінявата-чорнага неба, бялюткага снегу, рознакаляровымі святочнымі ялінкамі. У паўсядзённасці з-за хуткага тэмпу мы не заўважаем, які цудоўны свет вакол нас. Але дзеці больш чулыя да прыгажосці, яны ўсё прыкмячаюць: нават у звычайных рэчах можна ўбачыць нешта дзіўнае і чараўнае, у прыватнасці ў вярчэнні Мінску і яго шматпавярховіках.

Яўгенія Емяльяненка «Зюзя».

Цікава назіраць, як сучасныя дзеці бачаць Калядкі. Нацыянальныя традыцыі не забываюцца, а атрымліваюць новыя рысы сучаснасці. Для сваіх карцін аўтары выкарыстоўвалі фарбы, махеравыя ніткі і воўну. Можна ўбачыць і творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Сцэны народных гулянняў, незвычайныя ялінкі і самы «зімовы» персанаж беларускай міфалогіі — Зюзя — таксама знайшлі сваё месца ў сценах галерэі. Работы выкананы ў розных тэхніках і напрамках: гэта і валянне, і разьба па дрэве, і фларыстычныя кампазіцыі. Асаблівае ўражанне робяць шахматы, зробленыя з керамікі, таксама на тэму Калядак. Сустрэкаюцца і рэлігійныя матывы. Гэта работы больш дарослых вучняў, якія будуць ацэньвацца ва ўзроставай катэгорыі 14—17 гадоў. Знайшлі адлюстраванне ў творчасці хакей і зімовая рыбалка. Прыцягвае ўвагу незвычайная ёлка «Васілінка», зробленая Яўгеніяй Емяльяненка. Гэтая ёлка з валашак адначасова стварае святочную навагоднюю атмасферу і вяртае нас да нацыянальных традыцый. Пасля падвядзення вынікаў арганізатарамі будзе падрыхтаваны электронны каталог, дзе можна яшчэ раз убачыць творы маладых аўтараў, размешчаныя ў экспазіцыі. Выстаўка-конкурс «Зімовыя ўражанні» не толькі адкрывае таленты, якія, магчыма, пазней стануць новымі зоркамі беларускага мастацтва, — такія мерапрыемствы даюць нам магчымасць паглядзець на шэрую і марозную пару года па-новаму — з дзіцячай наіўнасцю і верай у цуды, з любоўю да роднай прыроды, з захапленнем такой звычайнай паўсядзённай эстэтыкай.

Лізавета КРУПІЯНЬКОВА, фота аўтара

Мікіта Фралоў «Навагодні экспрэс».

Мар'я Пытляк «Прышла Каляда, прынесла нам усім дабра».

Паліна Ракоць «Зіmnі вечар».

зваротная сувязь

Незвычайнае ў звычайным

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухачаў літаратурна-мастацкія і пазнавальныя перадачы. У выхадныя — праект Навума Гальпяровіча «Сучаснікі. Літаратурныя партрэты». У чацвер публіцыстычная перадача Нас-тасі Ермалюк «Свет мастацкага слова» — сустрэча з сучаснымі пісьменнікамі, якія раскрываюць сваю творчую «кухню». У нядзелю і панядзелак — радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» Навума Гальпяровіча. Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з навінкамі беларускіх выдавецтваў.

У праграме «Літаратурная анталогія» па буднях — старонкі рамана Фёдора Дастаеўскага «Браты Карамазава» (у выкананні Алега Вінярскага). У «Радыёбібліятэцы» з панядзелка да пятніцы — раман Івана Чыгрынава «Плач перапёлкі» (у выкананні Маргарыты Захарыя). У перадачы «Літаратурныя гісторыі» — апавяданні айчынных і замежных аўтараў. У праекце «Прачулым радком» — вершы беларускіх пісьменнікаў. «Радыётэатр плюс» у выхадныя прапануе пастаноўку «Шчасце паэта» паводле п'есы

Васіля Віткі, прысвечанай жыццю і творчасці Янкі Купалы. Для юных прыхільнікаў мастацкага слова — праект «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя» — казка Кацярыны Хадасевіч-Лісавой «Таямніцы зачараванага балота». Штовечар у 21.00 «Вячэрняя казка» для самых маленькіх. Праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам новага нумара «ЛіМа». У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

29 студзеня — у СШ № 137 (вул. Каліноўскага, 50/2) на творчую сустрэчу з Міхасём Пазняковым, які правядзе патрыятычны ўрок для старшакласнікаў «Гэта мая краіна!». Пачатак у 13.40.

30 студзеня — у літаратурны клуб «Шчырасць» пры публічнай бібліятэцы № 22 (вул. Я. Чачота, 23) на творчую сустрэчу з публіцыстам Алінай Грышкевіч і паэтэсай Ірынай Захаравай. Пачатак у 16.00.

31 студзеня — на прэзентацыю кнігі мемуараў Мікалая Чаргінца «Трудныя дарогі жыцця» ў Нацыянальную бібліятэку. Пачатак у 16.00.

1 лютага — на творчую сустрэчу Міхася Пазнякова з настаўнікамі беларускай мовы і літаратуры ў публічнай бібліятэцы імя Ф. Багушэвіча (вул. Прытыцкага, 42). Пачатак у 14.00.

2 лютага — у публічную бібліятэку № 13 (вул. Народная, 43а) на пасяджэнне літаратурнай гасцёўні «Пад белымі крыламі». Пачатак у 14.00.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі»,
рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак
Дзяніс Барсукоў
Віктар Гардзей
Уладзімір Гніламедаў
Вольга Дадзіямава
Алесь Марціновіч
Вячаслаў Нікіфараў
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
адказны сакратар — 377-99-73
аддзель крытыкі і бібліяграфіі;
прозы і паэзіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны для настаўнікаў;
638562 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісаны ў друку
25.01.2024 у 11.00
Ум. друк. арк. 3,72
Наклад — 792

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»
ЛП № 38200000007667 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэкс 220013
Заказ — 145
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі аўтара публікацыі. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыях, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

